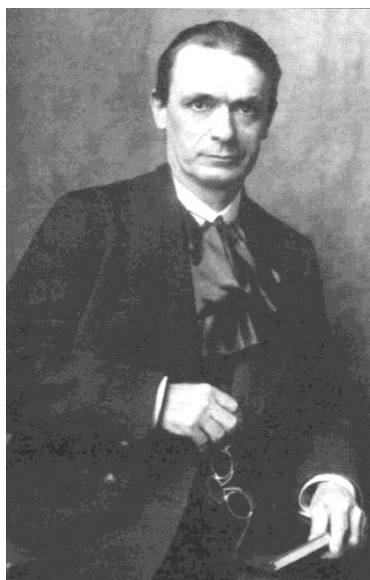

רודולף שטיינר

מדע הרוח ואמנות הריפוי

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.
אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.
פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com
קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"יש לנו תרופה מסוימת אשר קיימת תמיד בתוכנו. ישות האדם דורשת ריפוי כל הזמן. הנטייה הטבעית היא שמבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי תמיד ילחצו באופן חזק מדי על הגוף הפיסי והגוף האתרי. האדם היה מעדיף להסתכל בעולם, לא באופן ברור, אלא תמיד במעומעם, פחות או יותר; הוא היה מעדיף להיות תמיד במנוחה. לאמיתו של דבר, הוא סובל ממחלה קבועה: 'הרצון לנוח'. עליו להתרפא ממחלה זו, כי הוא ירגיש טוב רק אם האורגניזם שלו יטופל ללא הרף. לטובת הריפוי הזה, יש לו ברזל בדם."

מתוך: מדע הרוח ואמנות הריפוי, GA-319, הרצאה 3

- רודולף שטיינר -

SPIRITUAL SCIENCE AND THE ART OF HEALING

By Rudolf Steiner

GA 319

ארנהיים, 17 עד 24 ביולי 1924

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

מהדורה ראשונה 2024

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2023 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תוכן עניינים

[הרצאה 1](#). ארנהיים, 17 ביולי 1924

[הרצאה 2](#). ארנהיים, 21 ביולי 1924

[הרצאה 3](#). ארנהיים, 24 ביולי 1924

הרצאה 1

ארנהיים, 17 ביולי 1924

סניף החברה האנתרופוסופית כאן הזמין אותי לתת סדרת הרצאות על חינוך וביקש שאתן גם הרצאה כללית אחת או שתיים אשר תעסוקנה במדע הרוח האנתרופוסופי ביחס לאמנות הריפוי.

בערב זה, אצטרך להתחיל עם סוג של הרצאה מקדימה ואגע בנושא עצמו בשתי ההרצאות הבאות. מוכרח אני לעשות זאת מפני שישנם בני-אדם רבים בקהל שרמת התודעותם לאנתרופוסופיה עדיין נמוכה והרצאות אשר תעסוקנה בנושא מיוחד תישארנה מעורפלות אם לא אתחיל בהערות מקדימות אשר תתייחסנה לאנתרופוסופיה באופן כללי לפני שאמסור התבוננויות ברורות בתחום הרפואה.

אכן, האנתרופוסופיה אינה מה שאומרים עליה לעתים קרובות, סוג של שיגעון אופנה או איזושהי כת; היא מסמלת תפיסת-עולם רצינית ונתונה להתייחסות מדעית; אבל, זוהי תפיסת-עולם אשר מיושמת בתחום הרוחי באותה רצינות שבה אנו רגילים ליישם את השיטות המדעיות המודרניות שלנו בתחום החומרי. עתה, בני-אדם רבים עשויים לחשוב שהצעה כלשהי בתחום הרוח מעוררת מיד משהו לא-מדעי, מהסיבה שבני-אדם באופן כללי נוטים לרעיון שיכולים להיתפס באופן מדעי רק אותם דברים אשר יכולים להיחוות על-ידי החושים ולהתפתח הלאה באמצעות התבונה והאינטלקט. זוהי דעתם של בני-אדם רבים שאם אנו נכנסים אל תוך הרוחי, המשמעות היא שאנו מוותרים על המדע. אומרים שהחלטות ביחס לשאלות רוחיות, מתבססות על דעה סובייקטיבית, על סוג של תחושה מיסטית שכל אדם מוכרח ליצור לעצמו; 'אמונה' מוכרחה לתפוס את מקומה של ידיעה מדעית. תפקידה של הרצאה מקדימה זו הוא להראות שזה אינו המקרה.

מעל לכול, האנתרופוסופיה אינה מתיימרת להיות 'מדע' במובן הרחב של המילה כמשהו נפרד מהחיים הרגילים ונלמדת על-ידי אינדיבידואלים בודדים אשר מכינים את עצמם לקראת איזושהי קריירה מדעית מסוימת; להיפך, זוהי תפיסת-עולם אשר יכולה להיות בעלת ערך לתודעה של כל ישות אנושית הכמהה למצוא תשובות לשאלות המתייחסות למשמעות החיים, חובות החיים, הפעלת כוחות רוחיים וחומריים של החיים וכיצד להפיק תועלת מהידיעה הזאת. עד כה, בתחום האנתרופוסופיה הייתה הצלחה מתמשכת בהגשמת שיטות מעשיות לגמרי ביישום עקרונות אנתרופוסופיים, במיוחד בתחום החינוך. ייסדנו בתי-ספר אשר מנוהלים על בסיס התפיסות הללו. ובדרכים מוכרות היטב הצלחנו באופן דומה גם ביחס לאמנות הריפוי. האנתרופוסופיה אינה רוצה להציב מכשולים באיזושהו תחום או להתנגד לכל דבר שהינו מטבע של 'מדע אשר זכה להכרה'; אין לה שום קשר לשטחיות. מעל לכול, היא משתוקקת לכך שאלה השואפים ברצינות להבין את אשר נמסר כידיעה אנתרופוסופית צריכים להוקיר ולהעריך את כל ההישגים הגדולים

אשר נבעו – בזמנים האחרונים בשלמות – מכל סוג של מאמץ מדעי. לכן, לא יתכן שמדובר (בתחום הרפואה או בכל תחום אחר) במשהו כמו שטחיות ואף לא התנגדות כלשהי למדעים המודרניים. להיפך, יוצג כיצד על-ידי אימוץ שיטות רוחיות מסוימות, האדם נמצא בעמדה להוסיף משהו למה שכבר נעשה מקובל ואשר יכול להתווסף כאשר העבודה של מחקר רציני מורחבת אל תוך עולם הרוח עצמו.

האנתרופוסופיה יכולה לעשות זאת כי היא שואפת לסוגים אחרים של ידיעה שאינם קיימים בחיים הרגילים או במדעים הרגילים. בחיים הרגילים, כמו בשיטות המדעיות המקובלות שלנו, אנו משתמשים בידיעה כזו שאנו רוכשים כאשר במהלך התפתחותנו אנו מוסיפים לנטיות וליכולות המורשות שלנו את אשר אנו רוכשים בדרגות החניכה הרגילות, הנמוכות או הגבוהות, שיחד עושות אותנו לישויות אנושיות בשלות במובן שבו זה מובן כיום. אך, האנתרופוסופיה מרחיקה מעבר לכך; היא שואפת להתחיל ממה שאני יכול לכנות **ענווה אינטלקטואלית**. ואת הענווה האינטלקטואלית הזאת (אשר מוכרחה להיות שם מן ההתחלה, אם ברצוננו לפתח רגש כלפי האנתרופוסופיה), ברצוני לאפיין באופן הבא.

הבה נתייחס להתפתחותה של ישות אנושית מתקופת הילדות המוקדמת ואילך. בהתחלה, הילד מופיע בעולם כאשר הוא אינו מציג, כלפי חוץ בחייו ובתוך נפשו, דבר ממה שבאמצעותו ישות אנושית מפותחת במלואה מתמצאת בעולם עם פעולות וידיעה. מוכרחים להיות חינוך וגידול ילדים כדי להפיק מהנפש ומהאורגניזם הגופני דמויי-הילד את אותן יכולות אשר הובאו אל העולם במצב רדום או 'לא-בשל'. וכולנו מודים בכך שאיננו יכולים להיות, במובן האמיתי של המילה, אזרחים פעילים בעולם, אם לא נוסף לנטיותינו המורשות את כל אותם דברים אשר יכולים להופיע רק על-ידי תהליך של הפקתם ופיתוחם. אז, במוקדם או במאוחר, בהתאם לכך שהשלמנו או לא השלמנו דרגה גבוהה יותר או נמוכה יותר של חינוך, אנו יוצאים אל החיים, כאשר ברשותנו קשר מיוחד אליהם, כאשר ברשותנו האפשרות לפתח תודעה מסוימת ביחס לסביבתנו. עתה, מי שניגש אל כוונותיה של האנתרופוסופיה בהבנה אמיתית, יאמר: מדוע שיהיה זה בלתי-אפשרי – בראותנו שיכול להיות לילד משהו שונה לגמרי כאשר תכונות-הנפש שלו מפותחות – שדבר כזה יתרחש גם באדם שהינו 'בשל' על-פי התקנים בימינו? מדוע אדם אשר נכנס לעולם בהיותו מצויד היטב בחינוך המודרני הטוב ביותר, כולל גם כשרים נסתרים בנפשו שאפשר לפתח הלאה, כך שיוכל להתקדם באמצעות פיתוח זה לידיעה נוספת ולהתנהגות מעשית בחיים שבמידה מסוימת יכולות להיות המשך של מה שהביאו עד למצב רגיל של תודעה?

לכן, באנתרופוסופיה אנו לוקחים על עצמנו סוג של **התפתחות-עצמית** – אשר נועדה להוביל אל מעבר למצב רגיל של תודעה.

לנפש האנושית יש שלושה כשרים שבדרך-כלל מתפתחים בחיים עד לנקודה מסוימת, אך ביכולתנו לפתחם הלאה; והאנתרופוסופיה מספקת את האמצעי היחיד לכך בעידן התרבות המודרני שלנו, אשר ייצור

את התמריץ הנחוץ להמשך התפתחותם של הכשרים הללו. כל שלושת הכשרים יכולים לעבור טרנספורמציה כך שיהיו לכשרים מסוג עילאי יותר של ידיעה.

הכושר הראשון הוא **החשיבה**. בתרבות שרכשנו, אנו משתמשים בחשיבתנו בדרך כזו שאנו מתמסרים לעולם באופן סביל למדי. אכן, המדע עצמו דורש שנפעיל הכי פחות פעילות פנימית בחשיבתנו ומה שקיים בעולם החיצוני צריך לדבר אלינו רק דרך התבוננות החושים שלנו; למעשה, אנו פשוט מוכרחים להתמסר לחלוטין לרשמי-החושים שלנו. אנו סבורים שבכל פעם שאנו יוצאים אל מעבר לסבילות זו, אנו מובלים רק אל תוך חלומות ודמיונות. אבל, ככל שהדבר נוגע לאנתרופוסופיה, אין כאן שאלה של דמיון או חולמניות, אלא בדיוק ההיפך; אנו מובלים אל פעילות פנימית שהינה בהירה כמו כל שיטה שאולי מובילה ללימוד מתמטיקה או גיאומטריה, אלא שבאנתרופוסופיה איננו מפתחים איזושהי תכונה מיוחדת, אלא להיפך, כל יכולת אשר קשורה ללב ולתודעה האנושיים – סך כל מה שהינו אנושי. והדבר הראשון שיש לעשותו, אם בני-אדם יהיו חופשיים במידה מספקת מדעות קדומות, הוא משהו אשר יכול להיות מובן מיד על-ידי כל אדם. אלה פשוט היכולת והכוח של החשיבה אשר צריכים להיות מוכוונים לזמן מה לא כדי לתפוס או להבין איזושהו דבר חיצוני, אלא רק כדי לאפשר למחשבה להישאר נוכחת בנפש – במחשבה כזו אפשר בקלות להתבונן בכוליותה – ולהתמסר לגמרי למחשבה זו לאורך פרק זמן מסוים.

אתאר זאת בצורה מדויקת יותר. מי שיש ברשותו תחושת הביטחון הנחוצה, עשוי לפנות למישהו אשר התנסה בנושאים הללו ולשאול מהו סוג המחשבה הטוב ביותר שהוא יכול להתמסר לה בדרך הזאת. אז, אדם זה יציע איזושהי מחשבה שאפשר לסקור בקלות, אך באותו זמן תהיה חדשה עבורו ככל שרק אפשר. אם נשתמש במחשבה מוכרת ישנה, יהיה זה קל מאוד לכל סוגי הזיכרונות, הרגשות והרשמים הסובייקטיביים לעלות מתוך הנפש, כך שייוצר רק מצב של חלום. אך, אם השואל יכוון למחשבה שהינה בוודאות חדשה, שלא תעורר שום זיכרונות, אז הוא יוכל להתמסר לה בדרך כזו שכוחות-החשיבה של הנפש יתחזקו יותר ויותר. בכתביי, ובמיוחד בספריי – *ידיעת העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה*¹ ו-*מדע הנסתר בקווים כלליים*² – אני מכנה את החשיבה מן הסוג הזה שאפשר לטפחה באופן פנימי, **מדיטציה**. זוהי מילה עתיקה, אך כיום נשתמש בה רק בהקשר המיוחד שאתאר עכשיו. המדיטציה כרוכה בהרחקת תשומת-הלב מכל דבר שהיה התנסות פנימית או חיצונית, ולא לחשוב על דבר מלבד אותה מחשבה יחידה שיש להציב במרכז חיי-הנפש. על-ידי הכוונת כל הכוח שיש ברשות הנפש במחשבה יחידה זו, מתרחש משהו ביחס לכוחות-הנפש שאפשר להשוותו אך ורק לחזרות הקבועות של תנועה כלשהי של היד. מהו הדבר אשר מתרחש שם? השרירים הולכים ומתחזקים. זהו בדיוק אותו הדבר במקרה של כוחות-הנפש.

¹ GA-10, הוצאת בדולח.
² GA-13, הוצאת בדולח.

כאשר הם מוכוונים שוב ושוב לאותה מחשבה, הם רוכשים כוח ועוצמה. ואם מתמידים בכך לאורך זמן – (אם כי אין צורך להקדיש לזה זמן רב בכל פעם ופעם, מפני שדווקא מדובר בכניסה לתוך מצב נפשי אשר מופק על-ידי התרכזות במחשבה יחידה) – ופרק הזמן תלוי גם בנטייה מוקדמת, כי עם אדם אחד זה עשוי לקחת שבוע ועם אדם אחר – שלוש שנים, וכן הלאה – כך, אם נתמיד לאורך תקופה ארוכה בביצוע תרגילים כאלה, שוב ושוב, אולי במשך חמש דקות או חמש-עשרה דקות בכל יום, אז בסופו של דבר תהיה לנו תחושה פנימית שישותנו מתמלאת בתוכן חדש של כוח.

קודם לכן, הכוחות של העצבים הורגשו בתהליך החשיבה והרגש הרגילים כפי שאנו חשים את כוחות השרירים פעילים בתפיסת אובייקטים או בכל דבר שהם מבצעים, כפי שהרגשנו בהדרגה את הדברים הללו יותר ויותר בהתבגרותנו מתקופת הילדות, כך באותה דרך אנו מתחילים להבין בהדרגה כיצד לחוש שמשהו חדש ממלא אותנו כאשר אנו נרתמים לתרגילי חשיבה כאלה – שעתה יכול אני רק לציין את עקרונותיהם הכלליים. (תוכלו למצאם מתוארים בפרוטרוט בספריי.) לבסוף, מגיע יום שבו אנו מודעים לכך שאיננו יכולים עוד לחשוב על דברים חיצוניים באותה דרך שבה נהגנו לעשות זאת; עתה, רכשנו כוח נפשי חדש לחלוטין, שיש לנו משהו בתוכנו שהינו כמו כושר חשיבה מוגבר וחזק יותר. לבסוף, אנו חשים שסוג זה של חשיבה מאפשר לנו למעשה לאחוז במה שקודם לכן היה מוכר לנו רק בדרך מעורפלת למדי.

אז, מה שמתאפשר לנו לתפוס הינו הממשות היסודית של חיינו. באיזה אופן מכירים אנו את חיינו הארציים – החיים שהיו לנו מאז הלידה? אנו יודעים אותם דרך הזיכרון שלנו אשר מרחיק לאחור עד לנקודה מסוימת בתקופת ילדותנו. בעלותה מתוך מעמקים לא-ברורים של הנפש, מופיעה ההיזכרות של התנסויות-העבר שלנו. הן כמו צלליות. חישבו כמה מעורפלות אותן תמונות-זיכרון של חיינו אשר עולות בהשוואה להתנסויות הנמרצות ומלאות-החיים שיש לנו מדי יום! אם נאחז עתה בחשיבתנו בדרך שתיארתי, נחוה שוב את אשר חווינו לפני עשר או עשרים שנה עם אותם כוחות ועוצמה פנימיים שעמם חווינו מלכתחילה את המאורעות הללו. אלא שההתנסות אינה זהה לקודמות, בה במידה שאיננו יוצרים שוב קשר ישיר עם האובייקטים או הישויות החיצוניים, אלא תחת זאת אנו חווים סוג של 'תמצית' של העניין כולו. ואת מה שאנו מתנסים בו, כפי שעשוי להישמע באופן פרדוכסלי, אפשר לתאר כמשהו בעל משמעות ברורה. בבת אחת, כמו במראה מקיף ועצום, מופיעים בפנינו חיינו בכללותם עד לזמן הלידה. לא שאנו רואים את המאורעות היחידים פשוט כרצף בזמן, אלא אנו רואים אותם כלוח-חיים שלם. הזמן הופך למרחב. התנסויותינו מופיעות שם בפנינו, לא כזיכרונות רגילים, אלא כך שנדע שאנו ניצבים בפני הישות העמוקה ביותר של אנושיותנו – כמו 'אדם-שני' בתוך האדם שאנו מכירים עם תודעתנו הרגילה.

אז אנו מגיעים לדברים הבאים: ישות פיסית-אנושית זו שעמה אנו מתמודדים בתודעתנו הרגילה, בנויה מהחומר שאנו מוציאים מן האדמה מסביבנו. אנו מסלקים ללא הרף את החומר הזה ומכניסים חומר חדש ואנו בהחלט יכולים לומר שכל החומרים אשר שגופנו סילק, מוחלפים בחומרים חדשים בפרקי זמן של

שבע עד שמונה שנים. החומר שבתוכנו הוא משהו אשר נמצא בזרימה מתמדת. וכך, בלמדנו להכיר את חיינו באמצעות החשיבה המועצמת שלנו, אנו מתוודעים למה שנשאר – למה שמתקיים לאורך חיינו הארציים בכללותם. באותו זמן, זהו החומר אשר בונה את האורגניזם שלנו מתוך מהות חומרית חיצונית; וזו האחרונה היא בעצמה, באותו זמן, מה שאנו סוקרים כלוח חיינו.

עתה, מה שאנו רואים באופן הזה, נבדל בדרך שונה מהזיכרון הרגיל. בזיכרון הרגיל, מאורעות חיינו מופיעים בפני הנפש כאילו מתקרבים אלינו מבחוץ. אנו זוכרים מה אדם זה או אחר עשה לנו או מה נשמר בתוכנו ממאורע זה או אחר. אך, בלוח אשר עולה מתוך החשיבה המוגברת שלנו, אנו לומדים לדעת את עצמנו כפי שהיננו באמת – מה שעשינו לישויות אנוש אחרות, מהי העמדה שבה נקטנו בכל התרחשות. אנו לומדים לדעת את עצמנו באופן נמרץ. זוהי נקודה חשובה. כי בלמדנו לדעת את עצמנו, אנו גם לומדים לעשות זאת באופן נמרץ, ובדרך כזו שאנו יודעים היכן אנו ניצבים בין כוחות הצמיחה שלנו, כן, אפילו בין כוחות ההזנה שלנו; וכיצד קורה שאנו עצמנו שבונים שוב ושוב, מפרקים את גופנו. כך אנו לומדים לדעת את ישותנו הפנימית ביותר.

עתה, הדבר החשוב הוא שכאשר אנו מגיעים לידיעה-עצמית זו, אנו מיד חווים משהו שאינו יכול להיחוות, לעולם, על-ידי מדע רגיל כלשהו או באמצעות תודעה רגילה. עליי להודות שבימינו קשה מאוד לבטא את מה שמגיעים אליו מפני שלנוכח מה שנחשב מוסמך כיום, הוא נשמע מוזר מאוד. אבל, כאלה הם פני הדברים. בנקודה זו, אנו מתנסים במשהו באמצעות חשיבתנו המועצמת, שעליה מוכרחים אנו לומר את הדברים הבאים: – קיימים חוקי טבע שאנו חוקרים בשקידה במדעים השונים; אנו אף לומדים אודותם בבתי-הספר היסודיים. אנו גאים בזה; והאנושות הרגילה גאה, בצדק, במה שלמדו על חוקי הטבע הללו בפסיקה, כימיה וכן הלאה. כאן, מוכרח אני לומר בצורה נחרצת שהאנתרופוסופיה לא מתנגדת באיזושהי צורה חובבנית למדע. אך, בגלל שאנו תופסים חשיבה פנימית ונמרצת, אנו אומרים שחוקי הטבע אשר נלמדים בהקשר עם הפסיקה והכימיה, קיימים אך ורק בחומר האדמה, והם אינם נלקחים עוד בחשבון ברגע בו אנו עוברים אל תוך המרחב האוניברסלי.

כאן, מוכרח אני לטעון משהו שלא יראה בלתי-סביר למי שחושב על כך בלי דעות קדומות; נניח שיש לנו באיזושהו מקום מקור של אור. אנו יודעים שככל האור מופץ רחוק יותר ממקור האור, כך הוא יאבד יותר מעוצמתו; וככל שנרחיק יותר במרחב, כך הוא ייעשה חלש יותר, כך שאנו מתפתים לדבר עליו לא עוד כ'אור', אלא כ'דמדומים', ולבסוף לאחר שהרחקנו מספיק, הוא אינו נחשב עוד ל'אור'. זה אותו הדבר עם חוקי הטבע. יש להם ערך עבור תחום האדמה, אך ככל שאנו יוצאים אל הקוסמוס, הם מאבדים עוד ועוד מערכם, עד שהם אינם נחשבים עוד לחוקי טבע. לעומת זאת, אותם חוקים שאנו מנסים להבין באמצעות חשיבה מוגברת, שהינם כבר פעילים בחיינו, אלה מראים לנו שכישויות אנוש, לא צמחנו מתוך חוקי הטבע של האדמה, אלא מתוך חוקים קוסמיים עילאיים יותר. הבאנו אותם עמנו עם כניסתנו

להוויית-קיום ארצית. וכך, אנו לומדים לזהות שמהרגע שבו תפסנו את חשיבתנו המוגברת, אנו יכולים להחיל את חוקי הטבע רק על ממלכת המינרלים. איננו יכולים לומר – וזוהי טעות סבירה מאוד שהפיסיקה החדשה טועה בה – שאת חוקי הטבע אפשר להחיל על השמש והכוכבים. בלתי-אפשרי לעשות זאת; כי, לרצות להחיל חוקי טבע על היקום, יהיה תמים באותה מידה כמו לרצות להאיר את עולם החלל באור של נר. מיד כאשר אנו מתעלים מהמינרל, שכמינרל גלוי לנו רק על אדמה זו, עד למה שהינו חי, איננו יכולים עוד לדבר על חוקי הטבע של התחום הארצי, אלא מוכרחים לדבר על חוקים אשר ירדו מהקוסמוס, מהמרחב האוניברסלי, אל התחום הארצי. זהו כבר המקרה ביחס לממלכת הצמחים.

אנו יכולים להשתמש רק בחוקי האדמה כדי להסביר את חוקי המינרלים כמו, למשל, חוק הכבידה וכן הלאה, אשר פועלים ממרכז האדמה לכיוון היקפה. כאשר אנו מגיעים לממלכת הצמחים, אז אנו מוכרחים לומר שכדור-הארץ כולו הוא נקודת המרכז וחוקי החיים פועלים לכיוונו מכל עברי הקוסמוס – אותם חוקי חיים שגילינו תחילה בתוכנו עם חשיבתנו המועצמת, שעליהם למדנו לדעת שאנו בונים באמצעותם את עצמנו, בתקופה שבין לידה ומוות.

אם כן, לחוקים הללו, אשר פועלים ממרכז האדמה כלפי חוץ, אנו מוסיפים ידיעה של החוקים אשר פועלים פנימה, מכל עבר, לכיוון מרכז האדמה, ואשר הינם כבר פעילים בממלכת הצמחים. אנו מסתכלים בצמחים אשר נובטים מתוך האדמה ואנו אומרים לעצמנו שהם כוללים חומר מינרלי. הכימיה בימינו הרחיקה מאוד בידיעה שלה על הפעילות היחסית של החומרים המינרליים הללו. כל זה מוצדק ונכון למדי. הכימיה תמשיך להתפתח. גם זה יהיה נכון למדי. אבל, אם נרצה להסביר את טבע הצמחים, מוכרחים אנו להסביר את צמיחתם ואת זה בלתי-אפשרי לעשות באמצעות הכוחות אשר פועלים מהאדמה כלפי מעלה, אלא רק באמצעות אותם כוחות אשר פועלים מהסביבה פנימה, מהקוסמוס אל תוך הוויית-הקיום אדמה. לפיכך, עלינו להודות בכך שהידיעה שלנו מוכרחה להתעלות מתפיסה ארצית לתפיסה קוסמית; יתר על כן, בתפיסה קוסמית זו כלולה הידיעה-העצמית האנושית הממשית.

עתה, אנו יכולים להתקדם ולבצע טרנספורמציה ברגש שלנו. לחוות 'רגש' בחיים הרגילים הינו עניין אישי, למעשה לא מקור לידיעה. אך, אנו יכולים לבצע טרנספורמציה למה שבדרך-כלל נחוה רק באופן סובייקטיבי כרגש, לכדי מקור אובייקטיבי ממשי של ידיעה.

במדיטציה, אנו מתרכזים במחשבה אחת מסוימת; אנו מגיעים לחשיבה מוגברת או 'מהותית' ועל-ידי כך מסוגלים לתפוס משהו אשר פועל מהיקף היקום לכיוון מרכז האדמה, בניגוד לחוקי הטבע הרגילים אשר פועלים ממרכז האדמה כלפי חוץ, בכל הכיוונים. לכן, לאחר שהגענו אל חשיבה מוגברת זו וקלטנו שחינו שלנו וכן חיי הצמחים פרושים בפני נפשנו כמו מראה מקיף עצום, אז אנו מתקדמים. אנו מגיעים לנקודה, לאחר שתפסנו משהו באמצעות חשיבה נמרצת זו, שבה אנו יכולים להשליך הצידה את המחשבות החזקות הללו. מי שיודע כמה זה קשה, בחיים הרגילים, להשליך הצידה איזושהי מחשבה אשר נאחזה באדם, יבין

שנחוצים תרגילים מיוחדים כדי לעשות זאת. אבל, זה אפשרי. לא רק שאפשר להשליך הצידה עם הכוח כולו של נפשנו את המחשבה הזאת שבה התרכזנו, אלא אפשר גם להשליך הצידה את לוח-הזיכרון כולו ובכך את חיינו, ולהסיג לגמרי ממנו את תשומת-לבנו.

אז, מתחיל להתרחש משהו שדרכו אנו רואים בבירור שאנו צוללים אל תוך מעמקי הנפש, אל תוך אותם תחומים שבדרך-כלל נגישים אך ורק לרגש שלנו. ככלל, בחיים הרגילים אנו נרדמים כאשר כל הרשמים אשר נקלטים על-ידי ראייה או שמיעה, דוממים. אך, אם פיתחנו חשיבה נמרצת, לא נירדם גם לאחר שהשלכנו הצידה את כל המחשבות – אפילו הנמרצות ביותר. מופיע מצב שבו לא פעילים לא רשמי-החושים ולא מחשבות, מצב שאנו יכולים לתאר רק באמרנו שאדם כזה פשוט 'ער'; הוא אינו רדום; אף-על-פי-כן, בהתחלה אין לו דבר בתודעתו. הוא ער, עם תודעה ריקה. זהו מצב אשר מתגלה באמצעות מדע הרוח שאליו אדם יכול להגיע ואשר אפשר לפתחו באופן שיטתי – כלומר להיות עם תודעה ריקה במודעות ערה לחלוטין.

בדרך הרגילה, כאשר תודעתנו ריקה, אנו ישנים. כי, מרגע ההירדמות ועד ההתעוררות יש לנו תודעה ריקה – אלא שאנו ישנים בה. כדי להיות עם תודעה ריקה ועם זאת להיות ער, הינו השלב השני של הידיעה שאליה אנו שואפים. כי, תודעה זו לא נשארת ריקה לזמן רב. היא ממלאת את עצמה. כפי שהתודעה הרגילה יכולה למלא את עצמה בצבע דרך רשמי הראייה או בקולות דרך האוזן, כך תודעה ריקה זו ממלאת את עצמה בעולם רוחי שהינו בסביבתנו 'שם' באותה מידה שבה העולם הפיסי הרגיל נמצא בסביבתנו כאן. התודעה הריקה היא הראשונה לגלות את עולם הרוח – אותו עולם רוחי שאיננו לא כאן על האדמה ואף לא בקוסמוס שבמרחב, אלא נמצא מחוץ למרחב ולזמן, ואף-על-פי-כן מרכיב את הטבע האנושי העמוק ביותר שלנו. כי, אם בהתחלה למדנו להסתכל לאחור עם תודעה נמרצת של חשיבה על חיי האדמה בכללותם כבכתב – עתה, עם תודעה שהייתה ריקה והתמלאה, אנו מביטים באותו עולם היכן שניהלנו חיי נפש-ורוח, בטרם ירדנו אל תוך הוויית-קיומנו הארצית. עתה, אנו לומדים לדעת את עצמנו כישויות אשר התקיימו מבחינה רוחית לפני הלידה וההתעברות, אשר חיו בהוויית-קיום קדם-ארצית לפני זו שבה אנו נמצאים עתה. אנו לומדים לראות את עצמנו כישויות של רוח-ונפש, ואת הגוף שאנו נושאים קיבלנו בכך שהוא הועבר לנו על-ידי ההורים, הסבים והסבתות. הוא נמסר לנו בדרך כזו שכפי שאמרתי אנו יכולים לשנותו כל שבע שנים; אך, בו נמצאת ישותנו האינדיבידואלית אשר הביאה את עצמה אל האדמה מתוך הוויית-קיום טרום-לידתית. אבל, שום דבר מכל הדברים הללו נלמד על-ידי פיתוח תיאוריות או על-ידי הרהורים; אפשר ללומדם רק לאחר שהכשרים המתאימים פותחו בענווה אינטלקטואלית.

כך, למדנו עתה לדעת את אנושיותנו הפנימית, ישותנו האינדיבידואלית של רוח-ונפש. היא באה לקראתנו כאשר אנו יורדים אל תוך תחום הרגש, ולא רק עם רגש, אלא גם עם ידיעה. אך, תחילה עלינו לשים לב לדרך שבה המאבק לרכישת ידיעה קשור להתנסויות פנימיות חזקות שאפשר לציין כדלקמן: אם

קשרתם בחוזקה אחת מהגפיים שלכם כך שאין ביכולתכם להניעה, אפילו אם מישוהו אולי חבש יחד שתיים מאצבעותיכם – תחושו אי-נוחות, יתכן גם כאב. עתה, כאשר אתם נמצאים במצב שבו אתם חווים מהן נפש-ורוח בלי גוף, אין לכם ברשותכם את ישותכם הפיסית בכללותה, כי אתם חיים בתודעה ריקה. המעבר אל תוך מצב זה קשור לתחושת כאב עמוקה. מעבר לתחושת הכאב, מעבר למחסור, אנו נאבקים למען הכניסה אל תוך מה שהינו ישותנו הרוחית-נפשית העמוקה ביותר. וכאן, בני-אדם רבים נעצרים בגלל פחד. אך, בלתי-אפשרי לרכוש הסבר כלשהו על הטבע האנושי הממשי שלנו באמצעים אחרים; ואם נוכל ללמוד זאת בדרך זו, אז נוכל להתקדם הלאה.

אך, עתה, עלינו לפתח כוח של ידיעה שבחיים הרגילים אינו מוכר כלל; עלינו לפתח **אהבה** ככוח של ידיעה – יציאה חסרת-אנוכיות אל תוך הדברים והתהליכים של העולם. ואם נשכלל את האהבה הזאת עוד ועוד, כך שנוכל למעשה לרומם את עצמנו אל תוך המצב שתיארת, שבו אנו משוחררים מהגוף – ובהשתחררות זו מהגוף נתבונן בעולם – אז נלמד לראות את עצמנו לחלוטין כישויות רוחיות בעולם הרוח. אז, נדע מה האדם מהווה כרוח, אבל אז נדע גם מהו מוות; כי, במוות האדם שם את גופו הפיסי לגמרי בצד. בידיעה זו, שכצורה שלישית נחוית על-ידי העמקת האהבה, אנו לומדים לדעת את עצמנו מחוץ לגופנו; אנו נפרדים ממנו על-ידי התכונה המועילה של הידיעה.

מרגע זה ואילך, אנו יודעים מה משמעות הדבר לשים בצד את גופנו בהוויית-קיום אדמה ולחצות את שער המוות. אנו לומדים לדעת את המוות. אך, אנו גם לומדים לדעת את החיים של הנפש-והרוח בצד השני של המוות. עתה, אנו יודעים את הישות הרוחית-נפשית של האדם כפי שהיא תהיה לאחר המוות. כפי שבהתחלה למדנו לזהות את ישותנו כפי שהיא לפני ירידתה אל תוך החיים הארציים, כך אנו יודעים עתה את המשך החיים של ישות זו בעולם הנפש-והרוח לאחר המוות.

אז, מתרחש דבר נוסף אשר גורם לנו לשים לב בבירור כמה בלתי-מושלמת התודעה בימינו; כי, היא מדברת על 'אלמותיות' מתוך התקווה והאמונה שלה. אבל, האלמותיות – אי-המוות – אינה אלא רק חצי אחד של הנצחיות – כלומר המשך הנצחי של נקודת הזמן הנוכחית. כיום, אין לנו מילה כמו זו שאפשר היה למצוא בדרגות הידיעה מתקופה קדומה אשר מצביעה על אלמותיות בחצי השני של הנצחיות – 'אי-היוולדות'!

בדיוק כפי שהאדם הינו אל-מותי, כך הוא גם 'לא-נולד'; כלומר עם הלידה הוא יוצא מתוך העולם הרוחי ועובר להוויית-קיום פיסית, כפי שבמוות הוא עובר מהעולם הפיסי אל תוך הוויית-קיום רוחית. לכן, באופן הזה אנו לומדים על הישות האמיתית של האדם, שהינה רוחית, ואשר עוברת דרך לידה ומוות; ורק אז נימצא בעמדה להבין את ישותנו כולה.

העקרונות שתיארתי בקצרה כבר יצרו את התכנים של ספרות ענפה, אשר החדירה מצפונית ואחריות בידיעה שלהם מתוך תחום המדעים המדויקים, שרק עליהם חוש זה של אחריות יכול להתבסס כיום. כך, אנו מגיעים למדע רוחי אשר צמח מתוך המדעים הרגילים.

ובדיוק בגלל זה אנו לומדים דבר נוסף – כלומר, הדרך שבה החיים מורכבים משתי נטיות או שני זרמים. כיום, בני-אדם מדברים בדרך כללית על ההתפתחות; הם אומרים שהילד קטן – הוא מתפתח – הוא גדל; הוא מלא אנרגיות – חזק – הוא צומח עם החיים. הם אומרים שצורת חיים נמוכה יותר התפתחה לכדי צורת חיים עילאית יותר; חיים מלאי-מרץ, חיים משגשגים – אשר הולכים ונעשים מורכבים יותר ויותר! וזה נכון. אך, זרם חיים זה נמצא שם, אם כי בניגוד לזרם אחר אשר נוכח בכל ישות תחושתית חיה – כלומר נטייה הרסנית. בדיוק כפי שיש לנו בתוכנו חיים נובטים ומבלבלים, חיים בונים – כך יש לנו גם חיים של התפרקות. עם ידיעה כמו זו, אנו קולטים שאיננו יכולים רק לומר שחינו זורמים מעלה אל תוך המוח ומערכת העצבים והחומר הזה מסתדר כך שמערכת העצבים יכולה להיות נושאת חיי הנפש. לא – אין זה כך. החיים מתפתחים ונובטים, אך באותו זמן מתנהל הרס מתמשך אשר משולב בהם.

חינו מתפרקים לרסיסים ללא הרף... החיים המבלבלים מפנים תמיד את מקומם לחיים המתנוונים. למעשה, אנו מתים בהדרגה ובכל רגע נהרס משהו בתוכנו ובכל פעם אנו בונים אותו מחדש. אבל, כאשר החומר נהרס, הוא מפנה מקום שבו מה שהינו מטבע של נפש-רוח, יכול להיכנס ולהיעשות פעיל בתוכנו. וכאן אנו נוגעים בטעות הגדולה אשר נעשית על-ידי המטריאליזם, כי המטריאליזם מאמין שהחיים הנובטים והמבלבלים מתפתחים כלפי מעלה עד למערכת העצבים באדם כך שהעצבים נבנים באותה דרך שבה השרירים נבנים מתוך הדם. זה נכון, הם נבנים מתוך הדם. אך, חשיבה לא מתפתחת על-ידי בניית העצבים; אף לא רגש. להיפך, בכך שהעצבים מתנוונים במידה מסוימת, הרוחי-נפשי משתלב במה שמתנוון. תחילה, מוכרחים אנו לפרק חומר כדי שהנפשי-רוחי יוכל להופיע בתוכנו ולאפשר לנו לחוות זאת בעצמנו.

זה יהיה הרגע הגדול בהתפתחותם של מדעי טבע אשר הובנו כהלכה, כאשר הנגדי לאבולוציה ייתפס כמה שנושא את האבולוציה קדימה בנקודה התואמת; כאשר הוא יכיר לא רק את הבנייה, אלא גם את ההתפרקות – ובכך להודות לא רק בקיומה של התפתחות אלא גם של התנוונות. וכך יובן כיצד הרוחי בבעל-החיים ובאדם – באחרון, בדרך של תודעה-עצמית – משתלט על החומרי. הרוחי אינו משתלט על החומרי מפני שהאחרון מתפתח בכיוון נגדי לו, אלא מפני שהחומר, בתהליך הפוך, הורס את עצמו והרוחי מוכיח את קיומו, הרוחי מתגלה, בתהליך הזה. לכן, אנו מתמלאים ברוח, כי היא נוכחת בכל מקום בתהליך ההתנוונות, אך לא בתהליך ההתפתחות, שהינו התפתחות-אדמה. אז, אנו לומדים להבחין בכך שהאדם כפי שהוא ניצב לפנינו בכליותו, הוא כאילו כלול בניגוד קוטבי. בכל מקום, בכל איבר בודד, בכל מקום שבו מתנהל תהליך בונה, מתנהל גם תהליך הורס. אם נתבונן באחד האיברים, זה יכול להיות הכבד או הריאות או הלב, נראה שהוא נמצא בזרימה מתמדת המורכבת מבנייה-התפרקות, התפרקות-בנייה. האם אין זה

ביטוי יוצא מן הכלל שאנו משתמשים בו כאשר אנו אומרים, למשל, 'כאן זורם הריין?' 'מהו הריין?' כאשר אנו אומרים 'כאן זורם הריין', איננו מתכוונים כלל לאפיק הנהר, אלא למים הזורמים שבהם אנו מתבוננים. עם זאת, הם משתנים בכל רגע ורגע. הריין קיים מאה שנה, אלף שנה. אך, מהו הדבר אשר קיים בכל רגע ורגע? זהו הדבר אשר משתנה בכל רגע ורגע בזרימת המים. באותה דרך, כל דבר שאנו מחזיקים נמצא בזרם של שינוי, בבנייה והתפרקות, ובהתפרקותו הוא נושא את הרוחי. וכך, בכל ישות אנושית רגילה, קיים מצב של איזון בין בניית רקמות (אנבוליזם) והתפרקות רקמות (קטבוליזם) ובאיזון הזה היא מפתחת את היכולת הנכונה של נפש-ורוח. אף-על-פי-כן, איזון זה יכול להיות מופר והוא יכול להיות מופר במידה כזו שלאיבר זה או אחר תיתכן דרגה נכונה של אנבוליזם ביחס למידה מועטה מדי של קטבוליזם ואז צמיחתה תהיה פראית. או מאידך, לאיבר מסוים עשוי להיות תהליך רגיל של התפרקות לעומת אנבוליזם במידה מועטה מדי, ובמקרה כזה פעילות האיבר משתבשת או שהאיבר מתנוון ובכך אנו עוברים מהתחום הפיסולוגי לתחום הפתולוגי.

רק כאשר אנו יכולים להבחין במה שמצב זה של איזון מסמל, נוכל גם להבחין בדרך שבה הוא יכול להיות מופר על-ידי עודף של כוחות בנייה או כוחות התפרקות. אך, כאשר נזהה זאת, נוכל להפנות את מבטנו אל העולם החיצוני הרחב ולמצוא שם את מה שיפעל, בתנאים מסוימים, כך שיביא את שני התהליכים הללו לידי איזון.

נניח שאנו לוקחים כדוגמה איבר אנושי שתפקודו השתבש בגלל תהליך הרסני חזק מדי ואז נסתכל בראייה אשר התבהרה על-ידי ידיעה רוחית-מדעית במשהו בחוץ, בטבע, הבה נאמר צמח; עלינו לדעת שבצמח מסוים קיימות תכונות אנבוליות – בונות. עתה, מתברר שצמחים מסוימים רגילים שתהיינה להם תכונות אנבוליות אשר תואמות בדיוק לכוחות האנבוליים של איברים אנושיים. כך, ביכולתנו לגלות – כאשר אנו משתמשים בתפיסות הללו אשר פותחו על ידי – שקיימים כוחות אנבוליים בכליות. הבה נניח שהכליות חלשות מדי, שהכוחות ההרסניים שלהם מופרזים. אנו פונים לצמחים ואנו מגלים שבצבון (זנב-הסוס)³ כוחות אנבוליים אשר תואמים במדויק לאלה המשתייכים לכליות. אם מהצמח הזה נכין תכשיר ונכניס אותו דרך תהליך העיכול אל תוך זרימת-הדם ובכך נפנה אותו בדרך הנכונה אל האזור בגוף שבו הוא יכול לפעול, נחזק את הכוחות האנבוליים המוחלשים של הכליות. וכך אנו יכולים לנהוג עם כל האיברים. ברגע בו תפסנו את הידיעה הזאת, יש לנו אפשרות להחזיר את תהליכי הבנייה וההתפרקות הבלתי-מאוזנים למצב של איזון על-ידי שימוש בכוחות שאפשר למוצאם בעולם החיצוני. לעומת זאת, אם עלינו להתמודד עם כוחות של אנבוליזם בכליות או במקום אחר, אשר התחזקו יתר על המידה, אז יהיה

³ Equisetum arvense

צורך לחזק את התהליכים ההרסניים. במקרה זה, מוכרחים אנו להסתייע בסוג הנחות יותר של צמחים, הבה נאמר שרכים, שיש להם את התכונה הזאת.

בדרך זו, אנו עוברים אל מעבר לנקודה של ניסוי וטעייה גרידא כדי לגלות אם תכשיר מסוים יועיל או לא. אנו יכולים להסתכל באורגניזם האנושי ביחס לאיזון היחסי של האיברים עצמם; אנו יכולים לסקור תוך חדירה את הטבע לשם גילוי הכוחות האנבוליים והקטבוליים ובכך נהפוך את אמנות הריפוי למשהו שבו אנו באמת יכולים לראות שתרופה לא ניתנת רק מפני שחישובים סטטיסטיים מאשרים שבמקרה כזה וכזה היא מועילה – אלא מפני שעל-ידי סקירה מעמיקה באמת הן של הישות האנושית והן של הטבע, אנו יודעים בדייקנות בכל מקרה ומקרה את התהליך הטבעי בתוצר הטבע אשר יכול להשתנות לכדי גורם מרפא – כלומר, עבור האיברים האנושיים ביחס לכוחות האנבוליים והקטבוליים.

אין בכוונתי לומר שבזמנים האחרונים הרפואה לא התקדמה התקדמות עצומה. האנתרופוסופיה מבינה לגמרי את התקדמות הרפואה. כמו-כן, אין לנו כל כוונה לשלול את מה שמדע הרפואה המודרני הגשים; להיפך, אנו מעריכים אותו. אבל, כאשר אנו בוחנים את אשר הוצג כתרופות בזמנים האחרונים, אנו מגלים שאותו מדע הגיע אליהן תוך ביצוע ניסויים רבים וארוכים. האנתרופוסופיה מספקת ידיעה מעמיקה שעל-ידי סקירתה את הטבע האנושי הוכיחה לחלוטין את עצמה באותם תחומים שבהם הרפואה הייתה מוצלחת. אך, נוסף על כך, האנתרופוסופיה מציעה גם סדרה שלמה של תרופות חדשות, עובדה אשר מתאפשרת על-ידי אותה תובנה אשר מיושמת הן בטבע והן באדם.

לכן, אם נלמד להתבונן בישות האנושית באופן רוחי בדרך הזאת – (מאוחר יותר אראה כיצד אמנות הריפוי יכולה להיות מועילה בכל תחום ותחום באמצעות ידיעה אמיתית של הרוח) נלמד גם להתבונן בחיים הרוחיים עם החיים החומריים ואז נגיע – ולא עוד בדרך דמוית-החלום העתיקה אשר גלשה למיתולוגיה, אלא בדרך מדויקת – אז נוכל להגיע לחיבור של ידיעה הגיונית באופן מושלם ו'מסר' של ריפוי.

האדם לומד לרפא באמצעות תפיסה ממשית ואמנותית של אמנות אשר התפתחה מתוך העולם עצמו. עם זאת, אנו שוב נתקלים במה שהתקיים בזמנים עתיקים – אם כי בלתי-אפשרי היה למוצאו בדרך שבה מוכרחים אנו לשאוף למוצאו כאשר עומד לרשותנו אוצר גדול של מדע; כי, מה שהתקיים בזמנים עתיקים באמצעות סוג של ידיעה דמוית-חלום, יכול להובילנו כיום ליישום כוחות טבעיים וכוחות רוחיים בהקשר עם הבריאות והחולי האנושיים.

בזמנים קדומים היו מרכזי מיסטריות שבהם טופחה ידיעה אשר הייתה יכולה לפתור את השאלות הדתיות של האנושות ולספק את כמיהותיה של הנפש; ובהקשר עם המיסטריות, היו אתרי ריפוי. כיום, די בצדק, אנו מתייחסים לדברים אשר טופחו שם כמשהו ילדותי. אף-על-פי-כן, היה בהם גרעין מבוסס; – היה ידוע שהידיעה של מה שמכונה העולם הרגיל הייתה מוכרחה להתקדם לידיעת העולם הלא-רגיל. מצד שני, האם אין זה מוזר שאנו אומרים שבמצבו הבריא האדם יוצא מתוך הטבע ואז עלינו להסביר גם את האדם

הלא-בריא על-ידי חוקי טבע? כי, כל מחלה יכולה להיות מוסברת על-ידי החוקים הללו. האם אין הטבע סותר את עצמו? נראה שהוא אינו עושה זאת ביחס למחלות. אך, הידיעה שלנו מוכרחה להיות רצף מהפיסי הרגיל עד הפתולוגי. הידיעה יכולה להביא ערך לחיים רק בה במידה ששיתוף פעולה עם אותם מקומות שבהם מטופחים ההיבטים הרגילים של החיים, שם מוכרחים להימצא אלה אשר עוסקים במחלות של החיים.

קרה שהוקם מרכז ידיעה בגיתאנום בדורנאך, שווייץ, בבניין שלמרבה הצער נשרף כליל, אך אנו מקווים שייבנה מחדש במהרה. הוא נועד להיות מרכז ידיעה שבו המין האנושי יוכל לספק את הכמיהות הללו של נפשות אשר שואפות לחדור אל תוך המעיינות הנובעים של החיים. ומתוך מה שאני יכול לכנות סדרה טבעית, התייחסו לזה כמובן מאליו שלגיתאנום צריך להתווסף מרכז ריפוי. אמת, בהתחלה הוא יוכל להיות מרכז מסוג צנוע בלבד. דבר כזה מוכרח להתקיים בכל מקום שבו קיימת ידיעה ממשית של האנושות. ויש לנו אותה במכון הקליני-תרפויטי בארלסהיים שהינו פרי מאמציה של גב' ד"ר וגמן ולאחריו ייסוד מכון דומה בניהולו של ד"ר זיילמנס ואן אמיכובן בהאג. וכך, נוסד בדורנאך, לצד מרכז הידיעה, מרכז ריפוי. והיות שאומץ מוכרח תמיד להיות חלק מכל דבר הקשור לידיעת הרוח, כך האומץ משתייך, מעל לכל הדברים, לדרך הריפוי. יסוד חיוני זה חי באותו מכון בארלסהיים – האומץ לרפא; כדי שכל מה שנובע מהישות האנושית בכללותה כאפשרות לשלוט בכוחות הריפוי, אפשר יהיה להשתמש בו כברכה לאנושות. לכן, מרכז כזה של ידיעה, ששוב שואף אל המיסטריות – אף על פי במובן מודרני – והיכן שעוסקים בשאלות הגדולות של הוויית-הקיום, מוכרח שיהיה לו לצדו, אף על פי שהוא יכול להיות רק באופן צנוע, מרכז ריפוי שבו מטופחת ידיעה של הפרטים הקטנים ביותר של החיים והיכן שנעשה מאמץ להעמיק באמנות הריפוי במובן רוחי.

בקרבה החיצונית של מרכז הידיעה ומרכז הריפוי, יש לנו את התמונה החיצונית של כמה קרוב צריך להיות הקשר בין ידיעה אנתרופוסופית והעבודה המעשית של הריפוי, והוא צריך להתקיים כאמנות רוחית כזו שמתוך תפיסת מצבי החולי בישות האנושית, תצמח תפיסה תרפויטית, תפיסה של ריפוי, כך שהשתיים לא תתפרקנה לחלקים, אלא שהתהליך האבחנתי יימשך בתהליך הריפוי. כאן, מטרת האנתרופוסופיה היא שבעוד אדם מבצע אבחון בידעה שיש לו על המתרחש באדם החולה, באותו זמן הוא רואה שדבר זה או אחר מתרחש או שמשוהו מתרחש בתהליכים האנבוליים. אז, האדם מבין את הטבע, למשל בהתרחשויות אשר נגרמות על-ידי כוחות הרסניים; הוא יודע היכן אפשר למצוא את הכוחות ההרסניים ובכתינתם כסוכן מרפא, הוא יכול לפעול כך שהכוחות ההרסניים הללו יוכלו לפעול נגד הכוחות הבונים בישות האנושית. ולהיפך. כך, אדם מסוגל לראות בבהירות במתרחש בישות האנושית, מצב לא-בריא; אך, אפילו בראיית מצב לא-בריא זה הוא מיד רואה גם את טבע פעולתו של הסוכן המרפא.

היום, רציתי רק להציג את טבעה של דרך הידיעה הרוחנית ולהצביע על כך שהשפעתה של ידיעה רוחנית זו היא כזו שהאדם לא רק ניגש לכוחות טבעיים ורוחיים בדרך תיאורטית, אלא הוא גם לומד לשלוט בהם, ומתוך הלימוד הרוחי שלו הוא מעצב את החיים.

עם התקדמות התרבות האנושית, החיים נעשים, ללא הרף, מורכבים יותר ויותר. בזמנים הנוכחיים, שולטת כמיהה בחיים התת-מודעים של נפשות רבות – כמיהה למצוא את מה שעשוי להיות המקור שממנו התפתחו חיים מורכבים יותר ויותר אלו. האנתרופוסופיה מנסה, מעל לכול, לשכך את הכמיהה הזאת. ונראה שנגד הרבה ממה שהינו הרסני בחיים בימינו, היא שואפת בכנות לשתף פעולה עם כל מה שהינו מועיל, שהינו מקדם, אשר נוטה לשגשוג בתרבותנו האנושית – לא עם אמירות חסרות-אונים, אלא באופן פעיל, בכל השאלות המעשיות של החיים. האנתרופוסופיה שואפת שבכל מקום הידיעה תזרום אל תוך החיים, למסור ידיעה בצורה אשר יכולה לסייע בכל מקום שבו נחוצה עזרה בענייני החיים.

הרצאה 2

ארנהיים, 21 ביולי 1924

בהרצאה הקודמת ניסיתי להצביע על הדרך שבה אפשר לראות, באמצעות סוג הידיעה אשר מטופחת על-ידי האנתרופוסופיה, את האדם בטבעו השלם – בהיותו מורכב מגוף, נפש ורוח. ניסיתי להראות כיצד אפשר להגיע לידיעה פנימית של מצבי הבריאות והחולי רק כאשר טבעו כולו של האדם נתפס בדרך הזאת, וכיצד בלימוד הקשרים האמיתיים בין הדברים המתרחשים בתוך האדם והתהליכים החיצוניים ומצבי החומרים בטבע, אנו גם מצליחים לייסד חוליה מחברת בין פתולוגיה וריפוי.

משימתנו הבאה תהיה להסביר בפרטי פרטים את מה שנמסר בהרצאה הראשונה רק בקווי-מתאר כלליים. ולשם כך, יהיה צורך, מעל לכול, לראות כיצד, מצד אחד, ההתפרקות מתקדמת באורגניזם האנושי וכיצד, מצד שני, מתנהל תהליך קבוע של בנייה. בהתחלה, לאדם יש מבנה פיסי-חיצוני, שהינו בר-תפיסה באמצעות החושים החיצוניים, והתגלויותיהם יכולות להיות מובנות על-ידי תבונה. מלבד גוף פיסי זה, קיים גם הגוף העל-חושי הראשון של הישות האנושית: **הגוף האתרי** או גוף-החיים. שני העקרונות הללו של מבנה האדם משמשים לבניית (השתלבות) המבנה האנושי. הגוף הפיסי מתחדש ללא הרף בעודו מסלק את חומריו. הגוף האתרי – אשר כולל את כוחות הצמיחה וההטמעה – הינו, במבנה שלו בכללותו, משהו שעליו אנו יכולים לקבל מושג כאשר אנו מתבוננים בממלכת הצמחים הצומחת ומלבלבת באביב; כי, לצמחים, כמו לישויות אנוש, יש גוף אתרי או גוף-חיים. בשני האיברים הללו של המבנה האנושי יש לנו אבולוציה מתקדמת ובונה.

בה במידה שהאדם הוא ישות תחושתית, הוא נושא בקרבו את האיבר הבא, **הגוף האסטרלי**. (אל לנו להרגיש שמונחים כאלה מעוררים התנגדות; עלינו לקלוט את מה שהם מגלים לנו.) ביסודו של דבר, הגוף האסטרלי הוא מתווך התחושות, נושא החיים הפנימיים של הרגש. הגוף האסטרלי כולל לא רק את הכוחות הבונים, אלא גם את כוחות ההרס. כפי שהגוף האתרי גורם לישות האדם להנץ ולנבוט, כביכול, כך כל התהליכים הללו של נביטה מפורקים שוב ללא הרף על-ידי הגוף האסטרלי; ורק מסיבה זו, רק מפני שהגוף הפיסי והגוף האתרי מתפרקים ללא הרף, מתקיימת במבנה האנושי פעילות של **נפש-ורוח**.

תהיה זו טעות להניח שהנפש-והרוח בטבעו של האדם טבועות בתהליך הבונה ותהליך זה מגיע בסופו של דבר לנקודה מסוימת – הבה נאמר במערכת העצבים – היכן שהוא יכול להפוך לנושא הנפש-והרוח. אין זה המקרה. בסופו של דבר (והכול יצביע במהרה על ישות זו), כאשר המחקר המדעי המודרני הראוי מאוד להערכה ימשיך להתקדם, יהיה ברור שתהליך אנבולי בונה במערכת העצבים אינו הדבר החיוני; הוא נוכח במבנה העצבים אך ורק כדי שהעצבים יוכלו למעשה להתקיים. אך, תהליך העצבים נמצא במצב מתמשך,

אם כי איטי, של התפרקות; והיות שכך הדבר, היות שהפיסי מצוי תמיד בתהליך של התפרקות, מתפנה מקום עבור הרוח-והנפש.

בדרגה גבוהה עוד יותר זהו המקרה ביחס למבנה-ה'אני' הממשי, שבאמצעותו האדם מתעלה מעל לכל ישויות הטבע האחרות אשר מקיפות אותו על-פני האדמה. ביסודו של דבר, מבנה-ה'אני' כבול לקטבוליזם; זהו רגע גדול באותם חלקים של הישות האנושית אשר נמצאים במצב של התפרקות.

כך, כאשר אנו מתבוננים בצורה מופלאה זו של האורגניזם האנושי, אנו רואים שבכל איבר יחיד מתקיימות בנייה, התפרקות (באמצעותה האיבר משרת את הצמיחה וההתפתחות קדימה) וכן הרס, באמצעותו הוא משרת את ההתפתחות הפיסית הנסוגה, ובעשותו כך מספק אחיזה לנפש-ולרוח. בהרצאה הקודמת אמרתי שמצב האיזון בין בנייה והתפרקות אשר קיים בדרך מסוימת בכל איבר אנושי, יכול להשתבש. התהליך הבונה יכול להשתולל; במקרה זה עלינו לטפל במצב לא-בריא. כאשר אנו מסתכלים בדרך הזאת בטבעה של הישות האנושית (בהתחלה, יכולתי לציין את הדברים הללו רק באופן מופשט; עתה, הם יוגשו באופן מוחשי יותר), כאשר אנו מתקדמים באופן מצפוני, עם חוש של אחריות מדעית ואיננו מדברים בהכללות על אודות נוכחותן של בנייה והתפרקות, אלא חוקרים באמת כל איבר בודד באותו אופן מצפוני כפי שלמדנו לעשות בהתבוננויות מדעיות בימינו – אז, נהיה מסוגלים לחדור אל תוך מצב זה של איזון אשר נחוץ עבור האיברים הנפרדים ועל-ידי כך לגלות שאפשר לרכוש מושג של הישות האנושית במצב של בריאות. אם בכל אחד מן המקרים, בין אם ביחס לתהליכי בנייה ובין אם ביחס לתהליכי הרס, מופר האיזון של איבר, אז עלינו לטפל במשהו שהינו לא-בריא באורגניזם האנושי.

ברם, עתה מוכרחים אנו לגלות כיצד אורגניזם אנושי זה ניצב ביחס לשלוש ממלכות הטבע בעולם החיצוני – ממלכות המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים – שמהן עלינו להפיק כמובן את התרופות שלנו. לאחר שחקרנו את המצב הפנימי הזה של איזון באופן אשר תואר, נראה כיצד כל מה שקיים בשלוש ממלכות הטבע נחוץ לאדם, בכל כיוון, בהיותו מוכרע בתוך האורגניזם האנושי.

הבה ניקח את הדוגמה הפשוטה ביותר: – מצב החום באדם. דבר ממצבי החום החיצוניים אל לו להתמשך בלי שינוי ברגע שבו הוא נמצא בתוך האורגניזם האנושי. כאשר אנו חוקרים את התגליות החום בחוץ, בטבע, אנו יודעים שחום מעלה את הטמפרטורה של דברים בעולם החיצוני. אנו אומרים שהחום חודר אל תוך הדברים. אילו אנו, במבנה שלנו, היינו חוזרים בחום באותה דרך, הרי שהיינו נעשים חולים. רק כאשר, באמצעות הכוחות והתכונה של המבנה שלנו, כאשר אנו מסוגלים לקלוט את התהליך הזה של חום אשר מופעל עלינו בתוך האורגניזם שלנו, ומיד לבצע בו טרנספורמציה לכדי תהליך פנימי, שהמבנה שלנו נמצא במצב של בריאות. אנו ניזוקים מחום או מקור כאשר איננו יכולים לקלוט אותם אל תוך המבנה שלנו ולבצע בהם טרנספורמציה.

ביחס לחום או קור, כל אדם יכול לראות זאת, בכוחות עצמו, די בקלות. יתר על כן, אותו הדבר תקף לגבי כל תהליכי הטבע האחרים. רק מחקר מעמיק, מלוטש על-ידי תפיסה רוחנית, יכול להוביל להכרה שכל תהליך המתרחש בטבע עובר טרנספורמציה, עובר מטמורפוזת, כאשר הוא מתרחש בתוך האורגניזם האנושי. אכן, אנו מתגברים ללא הרף על מה שחי בסביבתנו הארצית.

עתה, אם נתייחס למבנה הפנימי כולו של האדם, מוכרחים אנו לומר שאם הכוח הפנימי של ישות אשר מבצע טרנספורמציה באופן פנימי למאורעות ולתהליכים שתמיד פועלים עליו – למשל, כאשר הוא אוכל – אילו כוח זה היה מסולק, אז כל מה שנכנס לתוך האדם מבחוץ היה פועל כתהליך זר ובמובן מסוים – אילו הייתי מנסח זאת באופן גס או טריוויאלי – האדם היה מתמלא בגופים או תהליכים זרים. מצד שני, אילו האיברים העילאיים יותר של ישות האדם, הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני', היו מפתחים כוח מופרז, אז הוא לא רק היה מבצע טרנספורמציה בתהליכים החיצוניים של סביבתו אשר נכנסים לתוכו כדי לעבור טרנספורמציה, אלא הוא היה עושה זאת יותר בחוזקה. אז, יש האצה של התהליכים אשר חודרים אותו. הטבע החיצוני נדחף אל מעבר לאנושי – הוא נעשה, במובן מסוים, רוחני יתר על המידה; ואז אנו עדים לפגיעה בבריאות.

מה שצוין כך כעיקרון מופשט, קיים באמת בכל איבר אנושי ויש לחקור את כולם באופן אינדיבידואלי. יתר על כן, הישות האנושית קשורה באופן מורכב ביותר לכל הדרכים השונות שבהן הוא מבצע טרנספורמציה בתהליכים החיצוניים.

מי ששואף להרחיק אל מעבר לעדות הבלתי-מעוררת של האנטומיה והפיסיולוגיה העדכניות, מי שמנסה לפתח את הבנתו כך שיוכל לבצע טרנספורמציה בתפיסה של האורגניזם האנושי הנובעת ממחקר של גוויה או של מצבים פתולוגיים, בהתבוננו בהם לא רק ביחס למבנים 'המתים' שלהם, אלא על-פי הטבע החי שלהם, ימצא את עצמו ניצב מול חידות אינסופיות על האורגניזם האנושי. כי, ככל שהידיעה שלנו נעשית מדויקת יותר ורחיה יותר, כך היא תופיע בהיותה מורכבת יותר. ברם, קיימים קווים מנחים מסוימים אשר מאפשרים לנו למצוא את דרכנו מבעד למבוך. ואם יורשה לי להציג כאן התבוננות אישית, הרי שהתגלית של קווים מנחים אלו הייתה עניין אשר העסיק אותי במשך שלושים שנה בטרם יכולתי לדבר עליו בפתיחות – בערך בשנת 1917. כאיש צעיר באופן יחסי, בשנות העשרים המוקדמות, שאלתי את עצמי האם הייתה אפשרות כלשהי למחקר על מבנה אנושי מורכב זה. האם היו עקרונות יסודיים מסוימים שהיו מאפשרים לאדם להגיע להבנה מקיפה? וזה הוביל אותי – (בדיוק ציינתי שהמחקר ארך שלושים שנה) – לעובדה שאדם יכול להתייחס למבנה האנושי משלושה היבטים שונים: **מערכת העצבים-והחושים, המערכת הריתמית ו- המערכת המטבולית-והגפיים.**

מה שאנו יכולים לכנות מבנה העצבים-והחושים, שולט במבנים האחרים. יתר על כן, הוא נושא את כולם והוא יכול להיות מתואר כחיי-המושגים. לעומת זאת, מה שאנו מתארים כמבנה הריתמי, הינו עצמאי

במובן מסוים, עומד ברשות עצמו. קיימים הריתמוס של הנשימה, הריתמוס של זרימת-הדם, הריתמוס אשר מתגלה בשינה ובערות, ואינספור תהליכים ריתמיים אחרים. זה היה על-ידי הבחנה מעשית ומדויקת בין המבנה הריתמי ומבנה העצבים-והחושים שגיליתי קודם כיצד אדם היה יכול להבדיל בין המרכיבים השונים של הישות האנושית. נאלצתי לשאול את עצמי את השאלה – זה קרוב לארבעים שנה שלבבות אנושיים בימינו מוטרדים יותר מאי פעם בשאלות פיסולוגיות מביכות – נאלצתי לשאול את עצמי האם על בסיס זה, אפשר באמת לומר שהחיים הפנימיים בכללותם של חשיבה, רגש ורצון, קשורים למערכת העצבים-והחושים. באותו זמן, חשתי שהייתה סתירה: כיצד יכולים חשיבה, רגש ורצון להיות קשורים לעצבים ולחושים? כמובן, היום אינני יכול להיכנס לכל הפרטים, אני יכול רק לציין זאת; אבל, כאשר אנו לוקחים בחשבון את תחום תורת הריפוי, דברים רבים יוסברו. למשל, כיוון: מערכת העצבים והמערכת המטבולית מנוגדות זו לזו באופן קוטבי. כפי שהמערכת המטבולית-והגפיים בונה, כך מערכת העצבים-והחושים הורסת, ולהיפך. דבר זה ודברים רבים אחרים מצביעים על קוטביות. כל דבר אשר מרכיב את מבנה-ה'אני' קשור קשר הדוק למערכת העצבים-והחושים; כל דבר אשר מרכיב את הגוף האתרי קשור קשר הדוק למערכת המטבולית-והגפיים; כל דבר אשר מרכיב את הגוף האסטרלי קשור קשר הדוק למערכת הריתמית; הגוף הפיסי ממלא את הכול, אך הוא מוכרע ללא הרף על-ידי שלושת האיברים האחרים של המבנה האנושי. רק כאשר אנו בוחנים את האורגניזם האנושי בדרך הזאת, שאנו לומדים לחדור אל תוך אלה המכונים תהליכים רגילים או לא-רגילים.

הבה ניקח תחילה את מבנה העצבים-והחושים. אך, לפני כן, כדי שאובן כהלכה, ברצוני לסטות סטייה קלה מהנושא. נטורליסט סקפטי מאוד אשר שמע בדרך שטחית למדי על האיברים הללו שאני מניח כבסיסו של טבע האדם, אמר שניסיתי להבדיל בין 'מבנה-ראש', 'מבנה-חזה' ו-'מבנה-בטן' כך שבמובן מסוים מיקמתי את מערכת העצבים-והחושים רק בראש, את המערכת הריתמית בחזה ואת המערכת המטבולית-והגפיים בבטן. אך, זוהי טענה שגויה. כי, בלי להפריד בין המערכות באופן מרחבי, אפשר לומר שהעצבים-והחושים מאורגנים בעיקר בראש, אך אפשר למוצאם גם בשתי המערכות האחרות. המערכת הריתמית ממוקמת בעיקר במבנה האמצעי; אך, שוב, היא מתפשטת באדם כולו; כך גם עם המבנה המטבולי. אין מדובר בהפרדה מרחבית בין האיברים, אלא בהבנת ההיבט האיכותי שלהם ומה שחי באיברים הנבדלים וממלא אותם.

כאשר אנו חוקרים את מערכת העצבים-והחושים מנקודת-מבט זו, אנו מגלים שהיא מתפשטת על-פני האורגניזם כולו. העין או האוזן, למשל, מאורגנות בדרך כזו שהן כוללות בראש ובראשונה את מערכת העצבים-והחושים, בדרגה פחותה יותר את המערכת הריתמית ובדרגה פחותה עוד יותר את המערכת המטבולית. איבר כמו הכליה, למשל, אינו כולל הרבה ממערכת העצבים-והחושים כמו מהמבנה הריתמי ומהמבנה המטבולי, עם זאת הוא כולל משהו משלוש המערכות. לא נבין את הישות האנושית אם נאמר: הנה

איברי-החושיים או הנה איברי העיכול. במציאות זה שונה למדי. איבר-חישה הינו רק באופן עקרוני איבר-חישה; כל איבר-חישה מהווה בדרך מסוימת גם איבר עיכול ואיבר ריתמי. את הכליות או את הכבד יש להבין באופן עקרוני כאיברים של הטמעה או הפרשה. בדרגה פחותה יותר, הם מהווים איברים של עצבים-וחושיים. אם נחקור את מבנה האדם בכללותו עם האיברים הנפרדים שלו מנקודת-מבטה של מערכת העצבים-והחושיים (בממשותה ולא על-פי המושגים הדמיוניים שהפיסולוגיה יוצרת לעתים קרובות), נגלה שהאדם 'קולט' באמצעות חושיו הנפרדים – ראייה, שמיעה וכן הלאה; אבל, נגלה גם שהוא חדור כולו במבנה-החושיים. הכליה, למשל, מהווה איבר-חישה בעל תפיסה עדינה של המתרחש בתהליכי העיכול וההפרשה. גם הכבד מהווה – במצבים מסוימים – איבר-חישה. הלב מהווה, בדרגה גבוהה, איבר-חישה פנימי ואפשר להבינו רק אם הוא נתפס ככזה.

אל לכם לדמיין לעצמכם שיש לי איזושהי כוונה למתוח ביקורת על המדע בימינו; אני מודע לערכו ורצוני הוא שהשקפתנו על הדברים הללו תתבסס עליו בצורה איתנה. אך, אנו מוכרחים, אף-על-פי-כן, להיות ברורים ביחס לכך שהמדע שלנו, לעת עתה, אינו מסוגל לחדור לגמרי ובדייקנות אל תוך ישות האדם. אילו היה יכול לעשות זאת, הוא לא היה קושר את מבנה בעל-החיים עם המבנה האנושי בדרך שבה הוא עושה זאת בתקופתנו. ביחס לחיי-החושיים, בעל-החיים ניצב ברמה נמוכה יותר מזו של המבנה האנושי. המבנה האנושי של העצבים-והחושיים נמשך למבנה-ה'אני'; בבעל-החיים, הוא נמשך לגוף האסטרלי.

חיי-החושיים של האדם שונים לגמרי מאלו של בעל-החיים. כאשר בעל-חיים קולט משהו עם עיניו – ואפשר להראות זאת על-ידי מחקר מעמיק יותר של מבנה העין – בבעל-החיים מתרחש משהו אשר מתפשט בכל גופו. לא כך הדבר באדם. באדם, התפיסה החושית נשארת הרבה יותר בהיקף, מתרכזת הרבה יותר על פני-השטח. מזה אתם יכולים להבין שבבעלי-חיים קיימים מבנים עדינים שבמקרה של המינים העילאיים יותר, אפשר למוצאם רק בצורה אתרית. אך, בבעלי-חיים נחותים מסוימים, תגלו, למשל, את תהליך ה-xiphoid אשר קיים גם בבעלי-חיים עילאיים יותר, אך במקרה שלהם הוא אתרי; או אתם עשויים לגלות את תהליך הפקטן⁴ או את תהליך דמית העין.⁵ הדרך שבה האיברים הללו מתמלאים דם, מראה שלעין יש את אותו מבנה כולו של בעל-החיים והיא המתווכת לחיים בהיקף הסביבה שלה. לעומת זאת, האדם קשור למערכת העצבים-והחושיים שלו באופן שונה למדי ולכן הוא חי, במובן עילאי הרבה יותר מאשר בעל-החיים, בעולמו החיצוני, בעוד שבעל-החיים חי יותר בתוך עצמו. אך, כל מה שמועבר דרך האיברים הרוחיים העילאיים יותר של הישות האנושית, אשר מתגשם דרך מבנה-ה'אני' עם

⁴.Pecten process
⁵.Choroid process

העצבים-והחושיים, דורש לקבל – רק מפני שהוא קיים בתחומו של הגוף הפיסי – את השפעותיו החומריות מתוך העולם הפיסי.

עתה, אם נחקור בקפדנות את מערכת העצבים-והחושיים בזמן שהיא מתפקדת בצורה בריאה ומושלמת, נגלה שפעילותה תלויה בחומר מסוים ובהליכים המתרחשים בחומר זה. חומר הוא משהו שאינו נמצא במנוחה, אף לא לרגע; הוא רק מייצג מהו למעשה 'תהליך'. (גביש קוורץ, למשל, הוא עבורנו רק דבר עצמאי, המסתמך על עצמו, בעל צורה מוגדרת, כי איננו קולטים, לעולם, שזהו 'תהליך', אף על פי שזהו תהליך אשר מתרחש באיטיות רבה ביותר.) עלינו לחדור עוד ועוד אל תוך האורגניזם האנושי וללמוד להבין את פעילות הטרנספורמציה שלו. מה שנכנס אל תוך האורגניזם כחומר פיסי חיצוני צריך להילקח על ידו ולהיות מוכרע בדרך אשר תוארה בהרצאת המבוא.

עתה, מעניין במיוחד שכאשר מערכת העצבים-והחושיים נמצאת במצב רגיל, כלומר מצב בריא (שכמובן מוכרח להיות מובן באופן יחסי), היא תלויה בתהליך עדין אשר מתרחש תחת השפעתה של **חומצה סיליקית**⁶ אשר נכנסת אל תוך האורגניזם. החומצה הסיליקית, שבתחום החיצוני של הטבע מתעצבת לכדי גבישי קוורץ יפים, יש את הייחודיות הזאת: כאשר היא חודרת אל תוך האורגניזם האנושי, היא נקלטת על-ידי תהליכי העצבים-והחושיים; כך שאם נתבונן במערכת העצבים-והחושיים בראייה רוחנית, נראה את התרחשותו של תהליך עדין באופן מופלא, שבו החומצה הסיליקית פעילה. אך, אם נסתכל בצד השני של השאלה – כפי שאמרתי שלאדם יש חושים בכל מקום – אז נבחין בכך שזה רק בהיקף, כלומר היכן שהחושיים מרוכזים בדרך-כלל, שתהליך החומצה הסיליקית מועצם; כאשר אנו פונים לחלקים הפנימיים יותר של האורגניזם, לריאות, לכבד או לכליות, הוא חזק פחות, הוא 'דליל' יותר, בעוד שבעצמות הוא שוב חזק יותר. בדרך זו, אנו מגלים שלאדם יש מבנה ראוי לציון.

יש לנו, לכאורה, היקף וקו-מתאר שבהם החושיים מרוכזים; לאחר מכן, יש לנו את מה שממלא את הגפיים ונושא את השלד; ביניהם יש לנו את השרירים, הבלוטות וכן הלאה.

במה שתיארתי כ'היקף' ו'מרכז', יש לנו את תהליכי החומצה הסיליקית החזקים ביותר; אנו יכולים לעקוב אחריהם עד אל תוך האיברים הממוקמים בין השניים, ושם אנו מגלים שיש להם תהליכי חומצה סיליקית מיוחדים משלהם, אך חלשים יותר מאלו הממוקמים על קו-המתאר. כך, ביחס לחלקים החיצוניים, שבהם האדם מתפשט כלפי חוץ מהעצבים אל תוך החושיים, הוא זקוק לעוד ועוד חומצה סיליקית; ובמרכז המערכת שלו הוא דורש מעט באופן יחסי; אך, היכן שהשלד ממוקם, בבסיס המערכת המוטורית, שם הוא שוב דורש יותר חומצה סיליקית. מיד עם קליטת העובדה הזאת, אנו מבינים את אי-הדיוק בטענות רבות של

⁶ Silicic acid

הפיסיוולוגיה המודרנית. (ושוב, הרשו לי להדגיש שאינני רוצה למתוח ביקורת עליהן, אלא רק לטעון טענות מסוימות.) למשל, אם נחקור את חיי הישות האנושית על-פי הפיסיוולוגיה המודרנית, הרי שנוכחון לתהליך הנשימה. בהיבטים מסוימים זהו תהליך מורכב, אך – באופן כללי – הוא כרוך בשאיפת חמצן מתוך האוויר ובנשיפת חומצה פחמתית. זהו התהליך הריתמי שהינו, ביסודו של דבר, בסיס החיים האורגניים. אנו אומרים שהחמצן נשאף פנימה, שהוא עובר בתוך האורגניזם תהליכים מסוימים המתוארים על-ידי הפיסיוולוגיה; שהוא משתלב עם פחמן בדם ואז הוא מסולק על-ידי הנשימה כחומצה פחמתית. זה נכון לאשורו על-פי שיטת התבוננות חיצונית טהורה. ברם, תהליך זה קשור לתהליך אחר. איננו שואפים פנימה רק חמצן ומשלבים אותו עם פחמן. זה בעיקר נעשה עם אותו חלק של החמצן אשר מפוזר על-פני החלק התחתון של הגוף; כלומר, מה שאנו מאחדים עם הפחמן ונושפים החוצה כחומצה פחמתית.

מאחורי התרחשות ריתמית זו, קיים תהליך נוסף עדין יותר. אותו חלק של החמצן אשר מתעלה, במבנה האנושי, לכיוון הראש (במובן המסוים אשר הוזכר קודם) ולכן לכיוון מערכת העצבים-והחושים, מתאחד עם החומר שאנו מכנים דו-תחמוצת הצורן ויוצר חומצה סיליקית. וכפי שבאדם הדבר החשוב למערכת המטבולית הוא הפקת חומצה פחמתית, כך הדבר החשוב למערכת העצבים-והחושים הוא הפקת חומצה סיליקית. האחרונה היא תהליך עדין ביותר שאיננו יכולים לבדוק עם המכשירים הגסים העומדים לרשותנו, אף על פי שקיימים כל האמצעים שבהם אפשר לבדוק זאת. כך, יש לנו את התהליך הגס יותר מצד אחד, ומצד שני את התהליך העדין יותר שבו החמצן משתלב עם דו-תחמוצת הצורן כדי ליצור חומצה סיליקית וככזו היא מופרשת באופן פנימי במבנה האנושי.

על-ידי הפרשה זו של חומצה סיליקית, האורגניזם כולו נעשה איבר-חישה, יותר בהיקף, פחות באיברים הנפרדים.

אם נתבונן בזה בדרך הזאת, נוכל לקלוט את המבנה הפנימי העדין יותר של האורגניזם האנושי ונראה כיצד כל איבר כולל, בהכרח, תהליכים הקשורים לחומרים, כל אחד ברמתו הנבדלת.

עתה, אם ברצוננו לתפוס מה מהווים באמת בריאות וחולי, מוכרחים אנו להבין כיצד התהליכים הללו מתרחשים באיבר כלשהו. נניח שאנו לוקחים את הכליה, כדוגמה. במצב מסוים זה או אחר – הבה נאמר מורכבות סימפטומטית – האבחנה שלנו תוביל אותנו להניח שהסיבה של מחלה טמונה בכליות. אם נבקש את עזרתו של מדע הרוח לביצוע האבחנה שלנו, נגלה שהכליה פועלת מעט מדי כאיבר-חישה עבור תהליכי העיכול וההפרשה שמסביב; היא פועלת חזק מדי כאיבר של מטבוליזם; לפיכך, האיזון מופר.

במקרה כזה, עלינו לשאול לפני הכול: כיצד יכולים אנו להשיב לה, בדרגה גבוהה יותר, את האופי של איבר-חישה? אנו יכולים לומר שהיות שהכליה מוכיחה שהיא איבר-חישה בלתי-מספק עבור תהליכי העיכול וההפרשה, אנו מוכרחים לוודא שהיא מקבלת את האספקה הנחוצה של חומצה סיליקית.

עתה, במובן אנתרופוסופי, קיימות שלוש דרכים לנתינת חומרים אשר נדרשים על-ידי אורגניזם אנושי בריא. הראשונה היא לתת למטופל תרופה דרך הפה. אך, במקרה זה, מוכרחים אנו להיות מונחים על-ידי השאלה: "האם אורגניזם העיכול כולו בנוי כך שהוא יכול להעביר את החומרים בדיוק אל אותה נקודה שבה הם אמורים לפעול?" מוכרחים אנו לדעת כיצד חומר פועל – בין אם על הלב, ובין אם על הריאות וכן הלאה, כאשר אנו נותנים אותו דרך הפה והוא עובר במסלול העיכול. הדרך השנייה היא על-ידי זריקות. באמצעותן, אנו מכניסים חומר ישירות אל תוך המערכת הריתמית. שם, היא פועלת יותר כ'תהליך'; שם, מה שבמטבוליזם מהווה מבנה חשוב, עובר בבת אחת טרנספורמציה לכדי פעילות ריתמית ואז אנו משפיעים ישירות על המערכת הריתמית. או, ננסה את הדרך השלישית: נכין חומר כמשחה שמורחים במקום הנכון או נותנים אותו באמבט; בקיצור, אנו משתמשים בתרופה שלנו באופן חיצוני. כמובן, ישנן שיטות שונות רבות מאוד לעשות זאת.

יש לנו את שלוש הדרכים הללו לנתינת תרופות. אך, הבה נתבונן עתה בכליות שהאבחנה שלנו מגלה כבעלות כושר מצומצם כאיבר-חישה. עלינו לתת את הסוג הנכון של תהליך של חומצה סיליקית. לכן, עלינו להיות קשובים, כי בתהליך הנשימה כפי שתואר עתה, היכן שהחמצן משתלב עם דו-תחמוצת הצורן ואז מפזר חומצה סיליקית ברחבי הגוף והיות שבמהלך אותו תהליך, מעט מדי חומצה סיליקית מגיע לכליות, עלינו לעשות משהו אשר ימשוך אליהן תהליך חזק יותר של חומצה סיליקית. כך, מוכרחים אנו לדעת כיצד לבוא לעזרת האורגניזם אשר נכשל לעשות זאת בכוחות עצמו; ולשם כך, מוכרחים אנו לגלות מה קיים באופן חיצוני שהינו תוצאה של תהליך כמו זה הנדרש בכליות. עלינו לחקור זאת. כיצד יכולים אנו למצוא דרכים ואמצעים להכנסת תהליך של חומצה סיליקית זו רק אל תוך הכליות?

ועתה, אנו מגלים שתפקוד הכליות, במיוחד היות שהוא תפקוד חושי, תלוי בגוף האסטטלי. הגוף האסטטלי נמצא בבסיס תהליכי ההפרשה ובצורתם המיוחדת הזאת. לכן, עלינו להמריץ את הגוף האסטטלי ויתר על כן בדרך כזו שהוא איכשהו יישא את תהליך החומצה הסיליקית אשר ניתן מבחוץ, לאיבר כמו הכליה. אנו זקוקים לתרופה שראשית תמריץ את תהליך החומצה הסיליקית ושנית תמריץ אותו בדיוק בכליות. אם נחפש אותה בעולם הצומח המקיף, נמצא את צמח השבצבוץ, זנב-הסוס.⁷ התכונה המיוחדת של צמח זה היא שיש בו כמות רבה של חומצה סיליקית. ברם, אילו היינו נותנים רק את החומצה הסיליקית, היא לא הייתה מגיעה לכליות. השבצבוץ כולל גם מלחים של חומצה גופריתית. מלחים של חומצה גופריתית לבדם, פועלים על המערכת הריתמית, על איברי ההפרשה ועל הכליות במיוחד. כאשר הם משתלבים כפי שהם בשבצבוץ (אנו יכולים לתת אותו דרך הפה או אם זה לא מתאים, אז באחת משתי השיטות האחרות) – אז המלחים של החומצה הגופריתית יאפשרו לחומצה הסיליקית למצוא את דרכה אל הכליות.

⁷ Equisetum arvense

כאן, נגענו במקרה אחד – מצב פתולוגי של הכליות. ניגשנו אליו באופן שיטתי למדי; ראינו מה יכול לספק את מה שחסר בכליות; והקמנו גשר שאפשר לעקוב אחריו, שלב אחר שלב, מפתולוגיה לריפוי. עתה, הבה ניקח מקרה אחר. נניח שעלינו לטפל באיזושהי הפרעה במערכת העיכול – כמו זו שאנו בדרך-כלל כוללים במילה dyspepsia.⁸ אם נתקדם שוב על-פי מדע הרוח, נגלה שכאן עלינו לעסוק בעיקר בפעילות פגומה ולקויה של מבנה-ה'אני'. מדוע מבנה-ה'אני' אינו פועל מספיק בחזקה? זוהי השאלה. ועלינו לחפש היכן-שהוא בתחומים התפקודיים של האורגניזם האנושי אחר הדבר אשר גורם לחולשה זו של מבנה-ה'אני'. במקרים מסוימים אנו מגלים כי הליקוי טמון בהפרשות כיס-המרה. אם זה כך, עלינו לבוא לעזרת מבנה-ה'אני' (כפי שבאנו לעזרת הכליות עם השבצבון) על-ידי נתינת משהו שאם יגיע לנקודה הנכונה על-ידי כך שיוכן בדרך מסוימת, יחזק את הפעילות הלקויה של מבנה-ה'אני'. כך, גם כאשר אנו מגלים שתהליך החומצה הסיליקית (הטמון בשורש מערכת העצבים-והחושיים) כאשר הוא מוכנס בדרך הנכונה אל תוך הכליות, משפר את כושר-החישה שלהן, כך שעתה אנו מגלים שתהליך כזה כמו הפרשות כיס-המרה (אשר תואם בעיקר למבנה-ה'אני') קשור באמת באופן מיוחד למדי (גם ביחס לדברים אחרים) לפעולת הפחמן. עתה, דבר ראוי לציון שיש להתבונן בו הוא שאם נרצה להכניס פחמן אל תוך האורגניזם בדרך הנכונה לטיפול בהפרעת עיכול, נמצא שפחמן – (אף על פי שהוא קיים בכל צמח) – קיים בציקוריה⁹ בצורה אשר משפיעה מיד על כיס-המרה. כאשר אנו יודעים כיצד להכין את התכשיר הנכון מציקוריה, נוכל להובילו אל תוך התפקודים של האיבר הזה כצורה מסוימת של תהליך פחמן, באותה דרך שבה זה נעשה ביחס לתהליך החומצה הסיליקית והכליות.

עם הדוגמאות הפשוטות הללו – אשר ישימות בנסיבות קלות או בנסיבות מסוימות במקרים חמורים מאוד של מחלות – ניסיתי לציין כיצד, על-ידי התבוננות רוחית-מדעית באורגניזם האנושי מצד אחד, ומצד שני ביצירות טבעיות שונות וההחלפות ההדדיות המתאימות, יכולה להיווצר, בראש ובראשונה, הבנה של תהליכי המחלות ושנית הבנה של מה שנדרש כדי להפוך את כיוונם של אותם תהליכים. בכך, הריפוי הופך לאמנות חודרת. זה מה שיכול להתגשם עבור אמנות הרפואה, אמנות הריפוי, על-ידי סוג של מחקר מדעי המכונה **אנתרופוסופיה**. אין בה דבר הנובע מהדמיון. היא זו אשר תביא את המחקר לנקודה של דייקנות מרבית ביחס להתבוננות בישות האנושית כולה, הן מבחינה פיסית, הן מבחינה נפשית והן מבחינה רוחית. מצב של מחלה באדם תלוי בפעילות התואמת של הפיסי, הנפשי והרוחי. והיות שמבנה האדם מורכב ממערכת עצבים-וחושים, מערכת ריתמית ומערכת מטבולית-וגפיים, מתאפשר לנו לחדור גם אל תוך התהליכים השונים ורמות הפעילות שלהם. אנו מתוודעים לדרך שבה תפקוד חושי קיים בכליות ברגע בו

⁸ הפרעת עיכול.
⁹ Cichorium intybus

אנו מכווינים את תשומת-לבנו לטבע היסודי של תפקודי חושים; אחרת, נשאף לגלות תפקודי חושים רק בהיבטם הגס ביותר, כפי שהם מופיעים בחושים עצמם. ברם, עתה אנו מסוגלים להבין מחלה לכשעצמה.

כבר אמרתי שבמערכת המטבולית-והגפיים, מתרחשים תהליכים שהינם הניגוד של אלו המתרחשים במערכת העצבים-והחושים. אך, יתכן שתהליכים שהינם גם תהליכי עצבים-וחושים, והם מתאימים, למשל, לעצבים של הראש היכן שהם 'רגילים' – יתכן שהתהליכים הללו יכולים, במובן מסוים, להיות מסולקים על-ידי המערכת המטבולית-והגפיים; שבגלל חריגות של הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' במערכת המטבולית-והגפיים, יכול לקרות משהו שיהיה 'נכון' או 'רגיל' רק אם הוא מתרחש במערכת העצבים-והחושים. רוצה לומר, מה שנכון עבור מערכת אחת, יכול להיות במערכת אחרת נתון למטמורפוזה או למחלה. כך שתהליך אשר משתייך כהלכה, למשל, למערכת העצבים-והחושים, מופיע במערכת אחרת ואז הוא תהליך של מחלה. דוגמה לכך היא קדחת הטיפוס. טיפוס הבטן מייצג תהליך המשתייך כהלכה למערכת העצבים. בעוד שהוא צריך למלא את חלקו שם במבנה הפיסי, הוא ממלא את חלקו כמובן מאליו בתחום המערכת המטבולית בתוך המבנה האתרי – בתוך הגוף האתרי – פועל עד אל תוך הגוף הפיסי ומופיע שם כטיפוס הבטן. כאן, אנו רואים את הטבע של תחילת המחלה. או, יתכן גם שהכוח הדינמי או אותם כוחות אשר פעילים באיבר-חישה (והם מוכרחים להיות פעילים שם בדרגה מסוימת כדי שאיבר-חישה כזה יוכל להופיע) – נעשים פעילים במקום כלשהו שבו הם אינם צריכים להיות פעילים. מה שפועל באיבר-חישה יכול לעבור בדרך זו או אחרת טרנספורמציה בפעילותו במקום אחר. הבה ניקח את פעילות האוזן. במקום להישאר במערכת העצבים-והחושים, היא נדחקת (וזה בניסבות שאפשר לתאר) למקום אחר – למשל למערכת המטבולית, היכן שהיא קשורה למערכת הריתמית. אז, מופיעה שם, במקום הלא-נכון, נטייה חריגה ליצור איבר-חישה; וזה מתגלה כקרצינומה – גידול ממאיר. רק כאשר אנו מסתכלים באורגניזם האנושי בדרך הזאת שאנו יכולים לקלוט שגידול ממאיר מייצג נטייה מסוימת, אשר נדחקה, ביחס למערכות, לעיצוב איבר חושי.

כאשר אנו מדברים על הפריית הרפואה באמצעות האנתרופוסופיה, מדובר בלימוד הדרך שבה מצבים לא-רגילים באורגניזם האנושי נובעים מן העובדה שמה שהינו רגיל עבור מערכת אחת מעביר את עצמו אל תוך מערכת אחרת. ורק על-ידי תפיסת הנושא בדרך הזאת, האדם נמצא בעמדה שבה הוא יכול באמת להבין את האורגניזם האנושי במצבי הבריאות והחולי שלו, ובכך לבנות גשר מפתולוגיה לריפוי, מהתבוננות בחולה לריפוי.

כאשר הדברים הללו מוצגים ככוליות מושלמת, נראה כיצד אין משהו אשר נאמר מנקודת-מבט זו, אשר סותר באיזושהי דרך את הרפואה המודרנית. כשלב ראשון בכיוון זה, אני מקווה שבקרוב מאוד ייצא

לאור הספר יסודות להרחבת אמנות הריפוי¹⁰ מאת ד"ר רודולף שטיינר וד"ר איטה וגמן, אשר נכתב על ידי בשיתוף פעולה עם ד"ר וגמן, מנהלת המכון הקליני והתרפויטי בארלסהיים. ספר זה יציג את מה שיכול להימסר מנקודת-מבט רוחית-מדעית, לא כסתירה לרפואה המודרנית, אלא כהרחבה שלה. אז, בני-האדם יהיו מסוגלים להשתכנע בכך שאין לה שום קשר לסוג השטחיות השולטת בימינו. ספר זה יראה, בדרך אשר תימצא מוצדקת על-ידי המדעים המודרניים, את הפוריות אשר יכולה להיכנס אל תוך הריפוי על-ידי מחקר רוחי-מדעי. בדיוק כאשר עוקבים, יותר ויותר, אחר הדברים הללו בפירוט ובתודעה מדעית, שיתקבלו אותם מאמצים אשר נעשים על-ידי מכון כמו המעבדות הבינלאומיות בארלסהיים¹¹, היכן שסדרה שלמה של תרופות חדשות מיוצרות בהתאמה עם העקרונות אשר הוצגו כאן.

בהרצאה השלישית, אשתדל לגבש עוד יותר (בה במידה שאפשר לעשות זאת כאן בפומבי) את מה שצוין כבר כריפוי הגיוני, על-ידי ציטוט מקרים מיוחדים מסוימים של מחלות והדרך שבה אפשר לרפאן. מי שיכול לקלוט באמת את הכוונה, לבטח לא יהיה בו פחד שהדברים שצוינו אינם יכולים לעבור מבחנים רציניים. אנו יודעים שזה יהיה אותו דבר כמו בכל התחומים האחרים באנתרופוסופיה; בהתחלה, תהינה דחייה, דברי-נאצה וביקורת, מצד אלה שאינם יודעים אותה על פרטיה. אבל, אלה אשר ילמדו את פרטיה יפסיקו את דברי-הנאצה שלהם. לכן, בהרצאה השלישית אכנס יותר לפרטים אשר יראו שאיננו מתחמקים מהמדעים המודרניים, אלא נמצאים עמם בהסכמה מלאה, ואנו מתקדמים מהרצון להרחיב את גבולות המדע על-ידי ידיעה רוחית בתחומה של הרפואה האנתרופוסופית.

רק כאשר זה יובן, אמנות הריפוי תתייצב על יסודותיה האמיתיים. כי, אמנות הריפוי עוסקת באדם. האדם הוא ישות של גוף-נפש-רוח. לכן, רפואה אמיתית יכולה להתקיים רק כאשר היא חודרת אל תוך ידיעה המקיפה את האדם מההיבט של שלושת המרכיבים – ביחס לגוף-נפש-רוח.

¹⁰ GA-27, הוצאת בדולח.
¹¹ כיום, Weleda A. G.

הרצאה 3

ארנהיים, 24 ביולי 1924

בשתי ההרצאות הקודמות, עסקתי בעקרונות הכלליים שבאמצעותם ידע הריפוי יכול להיות מופרה על-ידי מחקר אנתרופוסופי והיום ברצוני להרחיב בנושא זה תוך מסירת פרטים מסוימים – פרטים כאלה שבאותו זמן יציגו שבה במידה שהאנתרופוסופיה פועלת בחיים המעשיים, היא טוביל גם ל'ניהול', אם יכול אני להשתמש בביטוי זה, החיים בכללותם בהתאמה עם המציאות.

בהרצאות הקודמות דיברתי על הדרך שבה האנתרופוסופיה מוכרחה להתייחס למבנה הגוף הפיסי שאנו מכירים באמצעות חושינו, אך שהחומר שלו מסולק ללא הרף ונבנה מחדש במהלך החיים. בתוך גוף פיסי זה חי מה שמכונה גוף אתרי או גוף-חיים, אשר כולל את כוחות הצמיחה וההזנה, שיש לאדם במשותף עם צמחים. מוכרחים אנו גם להבין שהאדם נושא את החיים התחושתיים – אותם חיים אשר משקפים באופן פנימי את העולם החיצוני. זהו הגוף האסטרלי. (כפי שאמרתי קודם, אל לנו להתנגד לטרמינולוגיה, אלא פשוט לקבלה במובן שבו היא מוסברת כאן.) לאדם יש את הגוף האסטרלי הזה במשותף עם ממלכת בעלי-החיים, אך הוא עולה על ממלכות הטבע האחרות בעולם שמסביב בה במידה שיש ברשותו מבנה-'אני'. אם נדבר על המרכיבים הללו של הישות האנושית רק בדרך כללית, לעולם לא נגיע לנקודה שבה נהיה מסוגלים להעריכם בערכם האמיתי. ברם, אם נתפוס את המשמעות הממשית של ארבעה איברים אלו של ישותנו, אז לא יהיה לנו רק סיווג אשר נתפס באופן פילוסופי או רק חלוקה של תופעות לפנינו ונבין שתפיסה כזו מוסיפה באמת משהו להבנתנו את ישותו של האדם. עלינו רק להתייחס למאורע יומימי בחיים האנושיים – ההתחלפות לסירוגין בין ערות ושינה – ומיד נבין את משמעותו של מבנה תלת-איברי זה.

בכל יום, אנו רואים את האדם עובר מאותו מצב שבו יש לו דחף פנימי להניע את גפיו וכאשר הוא קולט את רשמי העולם החיצוני כך שיוכל לפעול עליהם בתוך עצמו, לאותו מצב אחר שבו הוא שוכב חסר-תנועה בשינה ותודעתו (אם היא לא מתעלה למצב של חלום) שוקעת בחשיכה פנימית אינסופית. אם נסרב לקבל שתפקודי הרצון, הרגש והחשיבה, נעלמים בשינה ופשוט מופיעים שוב כאשר האדם מתעורר, מוכרחים אנו לשאול את עצמנו: מהו הקשר בין האדם הער והאדם השקוע בשינה?

במהלך השינה, הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' נפרדים מהגוף הפיסי ומהגוף האתרי. ברגע בו אנו מבינים שהגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' – הנפש-והרוח – נפרדים מהמבנה הפיסי של האדם במהלך השינה, אנו מגיעים למשהו אחר, כלומר שיציאה קיצונית זו במהלך השינה, יכולה להתרחש בדרגה פחותה יותר – באופן חלקי – במהלך מצב הערות. מצבים מסוימים מעוררים נטייה מסוימת לישון, אך אינם יוצרים שינה

מוחלטת – אני מתכוון למצבים של עמימות וחוסר-תודעה וכדומה. אלו הם מצבים שבהם האדם מתחיל לישון, אך לא מגיע לשינה מוחלטת; הוא מרחף, כביכול, בין שינה וערות.

כדי להבין מצבים מהסוג הזה, מוכרחים אנו להיות מסוגלים להתבונן בטבעה של הישות האנושית. עלינו להזכיר לעצמנו את אשר נאמר בהרצאה הקודמת כאשר הוסברו תוצאותיו של מחקר אנתרופוסופי. אמרתי שאפשר לחלק את המבנה כולו של האדם לשלוש מערכות:

(1) מערכת העצבים-והחושים;

(2) המערכת הריתמית (אשר כוללת את כל התהליכים הריתמיים);

(3) המערכת המטבולית-והגפיים.

אמרתי גם שהמערכת המטבולית-והגפיים היא אנטייתזה קוטבית של מערכת העצבים-והחושים, בעוד שהמערכת הריתמית מתווכת בין השתיים. כל אחת משלוש המערכות הללו חדורה בארבעת האיברים של ישות האדם – גוף פיסי, גוף אתרי, גוף אסטרלי ומבנה-ה'אני'. עתה, מבנה האדם מורכב מאוד. בלתי-אפשרי לומר שבשינה הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' יוצאים לגמרי מתוך הגוף הפיסי והגוף האתרי. יתכן שאורגניזם העצבים-והחושים נעזב רק באופן חלקי על-ידי העקרונות העילאיים יותר. אז, היות שהמושג העיקרי של מערכת העצבים-והחושים ממוקם בראש, הראש נאלץ לפתח משהו אשר מביא נטייה לשינה. עם זאת, האדם אינו באמת שקוע בשינה, כי המערכת המטבולית-והגפיים שלו והמערכת הריתמית שלו, עדיין כוללות את הגוף האסטרלי ואת מבנה-ה'אני'. אלה עזבו את הראש בלבד. לפיכך, מופיע מצב של קהות-חושים או עמימות-חושים, בעוד שיתר האורגניזם מתפקד כמו בחיי-הערות. מה שתיארתי כאן אינו בהכרח עולה מבפנים; הוא יכול לקרות כאשר משהו מיושם מבחוץ – למשל, כאשר ניתנת כמות מסוימת של עופרת או של עופרת משולבת עם חומר אחר. מצבים של תרדמת או סחרחורת, אשר נגרמים על-ידי היפרדות הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' מהראש, יכולים להיווצר על-ידי נתינת כמויות מסוימות של עופרת. לכן, אנו רואים שחומר זה, עופרת זו, כאשר היא נלקחת פנימה, היא דוחפת את הגוף האסטרלי ואת ה'אני' אל מחוץ לראש. כאן, אנו מסתכלים עמוק אל תוך המבנה האנושי והקשר שלו לעולם שמסביב; אנו רואים בדרך זו שהוא יכול להיות תלוי במה שנלקח פנימה כחומר.

אך, עתה, הבה נניח שאדם מפגין את המצב הנגדי – שגופו האסטרלי וה'אני' שלו נאחזים בחוזקה בראשו, פועלים עליו בעוצמה רבה מדי. הדבר מתברר לנו כאשר אנו בוחנים כיצד מבנה-הראש פועל על האדם כולו, כאשר אנו חוקרים כיצד האורגניזם בונה את עצמו. אנו רואים את כל החלקים הקשים מתעצבים – מבני העצמות; אנו רואים את החלקים הרכים יותר, השרירים וכן הלאה. אם נחקור את התפתחותו כולה של האדם מתקופת הילדות ואילך, נגלה שאותו חלק של האורגניזם אשר מראה לנו, תחילה על-ידי צורתו החיצונית, כיצד הוא נוטה להתאבנות ושיש לו את טבעו היסודי בעקביות הגרמית שלו – כלומר הראש – נגלה שהראש משליך, במהלך התפתחותו, בדיוק את אותם כוחות אשר פועלים באופן

מעצב ביחס לשלד כולו ולכן נוטים להקשיח את הישות האנושית. בהדרגה, אנו מתוודעים למשימות שמבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי מבצעים כאשר הם ממלאים את הראש; הם פועלים בדרך כזו שהכוחות אשר מקשיחים את האדם באופן פנימי, אשר גורמים לחלקים הקשים של ישותו להיפרד מהמבנה שהינו נוזלי יותר, ינבעו מתוך ראשו. עתה, אם הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' פועלים בראש בצורה חזקה מדי, אז גם הכוחות המקשיחים יזרמו החוצה במרץ רב מדי והתוצאה היא מה שאנו רואים במבנה מזדקן, כאשר קיימת נטייה להתקשות העצמות. נטייה זו מתגלה כטרשת עורקים,¹² שבה קיימים גושים גיריים בעורקים. בטרשת, העיקרון המקשיח שאחרת פועל בתוך העצמות, פועל באורגניזם כולו. לכן, יש לנו פעילות חזקה באופן מופרז של מבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי; הם מטביעים את עצמם עמוק מדי בתוך האורגניזם.

בנקודה זו, התפיסה של הגוף האסטרלי מתחילה להיות גורם ממשי מאוד. כי, אם ניתן עופרת לאורגניזם במצבו הרגיל, הרי שנדחף את הגוף האסטרלי וה'אני' אל מחוץ לראש. אבל, אם העקרונות הללו קשורים קשר הדוק מדי לראש וניתן מינון הולם של עופרת, אז אנו פועלים בצורה נכונה מפני שאנו משחררים במידה מסוימת את הכוחות האסטרליים וה'אני' מהראש ובכך נלחמים בטרשת.

כאן, אנו רואים כיצד השפעות חיצוניות יכולות לפעול על הקשר הזה בין האיברים השונים של ישות האדם. כאשר אנו נותנים עופרת לאורגניזם בריא, אנו יכולים להביאו למצב של מחלה; מצבי תרדמת או סחרחורת נגרמים מפני שהגוף האסטרלי וה'אני' נפרדים מהאורגניזם וגורמים להופעת מצב שבמהלך הרגיל של מאורעות, קיים רק בשינה. ברם, אם הגוף האסטרלי וה'אני' מאוחדים בקשר הדוק מדי עם הראש, אז הישות האנושית ערה יתר על המידה וההשפעה של ערות מופרזת מתמשכת היא התקשות פנימית. התוצאה הסופית תהיה טרשת ובמקרה זה הדבר הנכון שיש לעשותו הוא לדחוף את הגוף האסטרלי וה'אני' מעט אל מחוץ לראש. כך, אנו מתחילים להבין את הפעילות הפנימית של התרופה מיד כאשר אנו לוקחים בחשבון את האיברים השונים של ישות האדם.

עתה, הבה נפנה למערכת המטבולית-והגפיים. כאשר אנו שקועים בשינה, הגוף האסטרלי וה'אני' שלנו מופרדים מהמערכת הזאת. אך, ביכולתנו לדחוף אותם אל מחוץ למערכת זו בלי להוציאם מהראש; כפי שאנו דוחפים אותם אל מחוץ לראש באמצעות עופרת ויוצרים מצבי תרדמת וכן הלאה, כך על-ידי נתינת מינון מסוים של כסף או איזשהו שילוב של כסף עם חומר אחר, נוכל לדחוף את הגוף האסטרלי וה'אני' אל מחוץ למערכת המטבולית-והגפיים. אז, אנו מקבלים את ההתגלויות התואמות בעיכול – התאבנות ההפרשות והפרעות אחרות במסלול העיכול.

אך, נניח שהגוף האסטרלי וה'אני' פועלים במידה מופרזת מדי באיברי העיכול. עתה, הגוף האסטרלי וה'אני' ממריצים את תפקודי העיכול בדיוק במערכת המטבולית-והגפיים. כאשר הם פועלים בצורה חזקה

¹² Arteriosclerosis

מדי, חודרים עמוק מדי, אז מתקיימת פעילות עיכול מופרזת. קיימת נטייה לשלשולים ולתסמינים אחרים מאותו סוג שהינם תוצאה של עיכול מהיר מדי ושטחי מדי.

זה קשור למשהו אחר, כלומר שבמצב הזה המערכת המטבולית-והגפיים באה לידי ביטוי במידה רבה מדי. באורגניזם האנושי, הכול פועל יחד. כאשר המערכת המטבולית-והגפיים שולטת, היא גם פועלת בצורה חזקה מדי – פועלת לא רק על המבנה הריתמי, אלא גם על מבנה-הראש, אם כי בעיקר על הראשון; כי, מבנה העיכול ממשיך עד אל תוך המערכת הריתמית. תוצרי העיכול עוברים טרנספורמציה בדם. הריתמוס של הדם תלוי במה שנכנס לתוכו דרך חומרים. אז, אם קיימת פעילות מופרזת של הגוף האסטרלי וה'אני', יופיעו תסמינים של קדחת ועלייה בחום. עתה, אם אנו יודעים שהגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' נדחפים אל מחוץ למערכת המטבולית-והגפיים על-ידי נתינת מינון מסוים של כסף, אז אנו גם יודעים שאם האורגניזם האסטרלי ומבנה-ה'אני' מוטבעים עמוק מדי במערכת המטבולית-והגפיים, אנו יכולים להוציאם מהאחרונה על-ידי נתינת תרופה אשר מורכבת מכסף או מכסף משולב עם חומר אחר.

זה מראה לנו כיצד אנו יכולים לשלוט בקשרים הללו שבתוך ישותו של האדם. לכן, מדע הרוח עורך מחקרים על הטבע כולו. בהרצאה הקודמת, ניסיתי להראות, באופן עקרוני, כיצד זה יכול להיעשות ביחס לצמחים. היום, הסברתי כיצד זה יכול להיעשות ביחס לשני חומרים מינרליים: עופרת וכסף. אנו רוכשים תובנה על הקשר בין האורגניזם האנושי וסביבתו, על-ידי הכוונת תשומת-לבנו לאופן שבו החומרים השונים הללו בעולם החיצוני משפיעים על האיברים השונים של מבנה האדם.

עתה, ניקח דוגמה אשר מראה שאפשר לעבור, מתוך תובנה פנימית על טבע הפעילות של המבנה האנושי, מתחום הפתולוגיה להבנת הריפוי.

יש לנו תרופה מסוימת אשר קיימת תמיד בתוכנו. ישות האדם דורשת ריפוי כל הזמן. הנטייה הטבעית היא שמבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי תמיד ילחצו באופן חזק מדי על הגוף הפיסי והגוף האתרי. האדם היה מעדיף להסתכל בעולם, לא באופן ברור, אלא תמיד במעומעם, פחות או יותר; הוא היה מעדיף להיות תמיד במנוחה. לאמיתו של דבר, הוא סובל ממחלה קבועה: 'הרצון לנוח'. עליו להתרפא ממחלה זו, כי הוא ירגיש טוב רק אם האורגניזם שלו יטופל ללא הרף. לטובת הריפוי הזה, יש לו ברזל בדם.

הברזל הוא מתכת אשר פועלת על האורגניזם בדרך כזו שהגוף האסטרלי וה'אני' מנועים מלהיות כבולים באופן חזק מדי לגוף הפיסי ולגוף האתרי. באמת מתנהל ריפוי מתמשך בתוך האדם, 'ריפוי-ברזל'. ברגע בו יש באורגניזם האנושי מעט מדי ברזל, ישנה כמיהה למנוחה, תחושת רפיון. כאשר יש יותר מדי ברזל ומופיעים אי-שקט ופעילות-יתר בלתי-רצונית. הברזל מווסת את הקשר בין הגוף הפיסי והגוף האתרי מצד אחד, ובין הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' מצד שני. לכן, אם קיימת הפרעה כלשהי בקשר הזה, אפשר לומר שעלייה או ירידה בתוכן-הברזל תשיב את הקשר הנכון.

עתה, הבה נתבונן בסוג מסוים של מחלה שאין לה חשיבות מיוחדת ברפואה. אנו בהחלט יכולים להבין מדוע לא. בהתחלה, היא נראית למראית-עין מורכבת כל-כך שלא קל לגלות את הגורם שלה. וכך, כל סוג אפשרי של תרופה ניתן נגד מחלה זו, שלה, כפי שאמרתי, הרפואה נותנת תשומת-לב מועטה, אף על פי שהיא מאוד לא נעימה לסובל ממנה – אני מתכוון למיגרנה.

במבנה-הראש אנו רואים, כדבר ראשון, את ההמשכים של העצבים-חושים אשר שזורים וארוגים בצורה מופלאה ביותר. העצבים, בעודם ממשיכים מהחושים אל תוך מרכז המוח, יוצרים מבנה מופלא. הוא מייצג את שיא השלמות ביחס למבנה הפיסי, כי שם ה'אני' של האדם מטביע את הצורה החזקה ביותר של פעילותו בגוף הפיסי. הדרך שבה העצבים יוצאים מהחושים ומחוברים יחד, ביוצרים משהו כמו חיתוך-דיבור פנימי בתוך האורגניזם, מציבה את האורגניזם האנושי בדרגה גבוהה הרבה יותר מבעל-החיים. ויתכן, רק מפני שמבנה-ה'אני' מוכרח לקחת שליטה בנקודה זו כדי לשלוט במבנה מופלא זה, שלעתים עלול להיכשל ואז אותו חלק של המבנה הפיסי נעזב לעצמו. יתכן שמבנה-ה'אני' אינו חזק מספיק כדי לחזור את מה שמכונה 'החומר הלבן' של המוח או לארגן אותו באופן יסודי.

עתה, החומר הלבן של המוח מוקף בחומר האפור – חומר אשר מאורגן, במידה פחותה הרבה יותר, בעדינות, אך שהפיסיולוגיה הרגילה מתייחסת אליו כחומר החשוב יותר בין השניים. זה לא כך מהסיבה שהוא קשור הרבה יותר לתזונה. יש לנו פעילות ניידת הרבה יותר ביחס לתזונה – ביחס לצבירת חומרים – בחומר האפור של המוח, מאשר בחומר הלבן אשר נמצא באמצע ומהווה, בדרגה גדולה יותר, יסוד לרוחי.

עתה, באורגניזם האנושי, הכול מחובר יחד, כי כל איבר פועל על כל איבר אחר. לכן, מיד כאשר ה'אני' מתחיל להיסוג במידה מסוימת מהמרכז – החומר הלבן של המוח – החומר האפור נעשה לא-מאורגן. הגוף האסטטלי והגוף האתרי אינם יכולים עוד לאחוז כהלכה בחומר האפור; וכך כל פנים הראש נעשה לא-מאורגן. מבנה-ה'אני' נסוג מהמוח המרכזי, המבנה האסטטלי נסוג יותר מהיקף המוח; ומבנה-הראש כולו זז ממקומו. המוח המרכזי מתחיל להיות פחות שמיש ליצירת מושגים, קרוב יותר לחומר האפור, בפתחו סוג של תהליך עיכול שהוא מוכרח לא לפתח; החומר האפור מתחיל לפתח תהליך עיכול במידה מופרזת. ואז, נספגים גופים זרים; תהליך הפרשה חזק ממלא את המוח. ברם, באופן עקרוני, כל זה מהווה תגובה לתהליכי הנשימה העדינים יותר, לתהליכים הריתמיים של זרימת-הדם. כך, אנו מקבלים, אולי, לא אי-סדר החודר עמוק מאוד, אלא אי-סדר משמעותי מאוד אשר עולה בתוך האורגניזם האנושי והשאלה היא: "כיצד אמורים אנו להחזיר את מבנה-ה'אני' למערכת העצבים-והחושיים? כיצד אמורים אנו לדחוף את ה'אני' חזרה למקום שהוא הוזה ממנו – החלק המרכזי של המוח?" נוכל לעשות זאת אם ניתן חומר שעליו דיברתי בהרצאות הקודמות, כלומר חומצה סיליקית. ברם, אילו היינו נותנים רק חומצה סיליקית, היינו שולחים באמת את ה'אני' חזרה אל תוך מערכת העצבים-והחושיים שבראש, אך היה עלינו להשאיר את החלק המקיף, כלומר החומר האפור של המוח, ללא נגיעה. כך, באותו זמן אנו מוכרחים לווסת את תהליך העיכול

של החומר האפור כך שלא 'יגלוש' עוד, כך שישתלב באופן ריתמי במבנה כולו של הישות האנושית. לכן, במקביל עלינו לתת ברזל – אשר קיים שם כדי לווסת את הקשרים הללו – כך שהמבנה הריתמי יתמקם שוב בקשר הנכון שלו למערכת הטמונה בבסיסה של פעילות רוחית.

ברם, באותו זמן תתקיימנה אי-סדירויות בתהליכי 'העיכול' במוח הגדול יותר. באורגניזם, דבר לא מתרחש במערכת אחת של איברים בלי שתשפיע על המערכות האחרות. לכן, במקרה זה, הפרעות קלות ועדינות תופענה במערכת העיכול בכללותה. שוב, אם נחקור את הקשרים בין החומרים החיצוניים והאורגניזם האנושי, נגלה שגופרית ושילובים של גופרית עם חומרים אחרים פועלים בדרך כזו שבהתחילם ממערכת העיכול הם מסדירים את תהליך העיכול כולו.

עתה, יש לנו שלוש נקודות-מבט שמהן אפשר להתייחס למיגרנות:

- (1) ויסות העיכול, שהפרעה שלו גלויה בתהליך העיכול הלא-סדיר של המוח;
- (2) ויסות הפעילות העצבית והחושית של ה'אני' על-ידי חומצה סיליקית;
- (3) ויסות הריתמוס עם הפרעה של מערכת זרימת-הדם על-ידי נתינת ברזל.

בדרך זו, ביכולתנו לסקור את התהליך כולו. כפי שאמרתי, המיגרנה היא מחלה שהרפואה הרגילה איכשהו מתעבת, אך היא אינה בשום פנים ואופן כה מורכבת כפי שהיא נראית, כאשר אנו חודרים באמת אל תוך טבעו של האורגניזם האנושי. אכן, אנו מגלים שהאורגניזם עצמו קורא לנו לתת תכשיר של חומצה סיליקית, גופרית וברזל – משולבים בדרך מסוימת. אז, נקבל תרופה למיגרנות (Biodoron) שגם מווסתת את השפעת מבנה-ה'אני', כאשר היא גורמת לו להשתלט על האורגניזם ולפעול על כל דבר בטבע בעל ריתמוס לא-סדיר בזרימת-הדם וכן כל אשר מתרחש כתהליך העיכול הזורם החוצה באורגניזם.

המיגרנה היא רק תסמין של העובדה שהגוף האתרי, הגוף האסטרלי וה'אני' אינם פועלים כהלכה בגוף הפיסי. לכן, התרופה שלנו מותאמת במיוחד להשבת שיתוף-הפעולה בין שלושת העקרונות העילאיים הללו עם העיקרון הפיסי. כאשר איברים אלו אינם פועלים יחד כהלכה, התרופה שלנו – שאינה רק 'תרופה נגד כאב-ראש' – יכולה לעזור למטופל בכל הנסיבות. היא תרופה נגד מיגרנות רק מפני שהיא תוקפת את התסמינים הקיצוניים ביותר; וזה במיוחד על-ידי כך שאני מדבר על תרופה זו שאני יכול להבהיר לכם את העקרונות האנתרופוסופיים של הריפוי, את הטבע היסודי של המחלה ואת דרך הכנתן של תרופות.

לפני הכנת תרופות כאלו, אנו מוכרחים להבין את הקשר הקיים בין האורגניזם האנושי והעולם שמסביב. אך, לשם כך, יש צורך לגשת לחקר הטבע של קשר זה בכל הרצינות. בהרצאה הקודמת, בצייני כיצד אנו מגיעים לתרופות מצמחים, הזכרתי כדוגמה את השבצבוץ. אנו יכולים לומר על כל צמח שהוא פועל בדרך זו או אחרת או על איבר זה או אחר. אך, כאשר אנו חוקרים את הדברים הללו, עלינו להיות ברורים ביחס לכך שצמח אשר צומח פה ושם בטבע – אינו זהה כלל באביב למה שהוא בסתיו. באביב, יש

לפנינו צמח נובט ומלבלב – צמח אשר כולל את הכוחות הפיסיים והאתריים בדיוק כפי שיש אותם לאדם. לכן, אם ניתן לאורגניזם חומר מצמח זה, נהיה מסוגלים להפיק השפעה חזקה במיוחד על הגוף הפיסי ועל הגוף האתרי. ברם, אם נשאיר את הצמח בצמיחתו לאורך הקיץ כולו ונקטוף אותו עם בוא הסתיו, אז יהיה לנו צמח אשר עומד להתייבש ולהצטמק.

עתה, הבה נתבונן שוב באורגניזם האנושי. לאורך התפתחותו של הגוף הפיסי, קיימות נביטה וצמיחה אשר נגרמות על-ידי פעילותו של הגוף האתרי. הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' גורמים להתפרקות. בגוף הפיסי, מתקיימות כל הזמן נביטה וצמיחה, אשר נגרמות על-ידי הגוף האתרי. אילו תהליך זה בלבד היה מתרחש בישות האנושית, האדם לעולם לא היה מסוגל לפתח תודעה-עצמית; כי, ככל שכוחות-הצמיחה מומרצים יותר, ככל שנביטה וצמיחה אלו מתרחשות יותר, כך חסרה תפיסה-עצמית. כאשר האורגניזם האסטרלי ומבנה-ה'אני' נפרדים בשינה משני האיברים האחרים, אנו חסרי-תודעה. הכוחות אשר בונים את האדם, אשר גורמים צמיחה ומעוררים את תהליך ההזנה, אינם מביאים אותו לנקודה שבה הוא יכול להרגיש ולחשוב. להיפך, להיות מסוגל להרגיש ולחשוב משוה באורגניזם, מן ההכרח שייהרס. זוהי פעילותם של הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני'. הם יוצרים סתיו מתמשך באדם. המבנה הפיסי והגוף האתרי יוצרים אביב מתמשך – חיי נביטה וצמיחה – אך לא תודעה-עצמית, שום דבר מטבע של נפש ורוח. הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' הורסים; הם גורמים לגוף הפיסי להתייבש ולהתקשות. אך, זה מוכרח לקרות. הגוף הפיסי צריך להתנדנד בין בנייה והתפרקות. בחוץ, בטבע, אנו מגלים את הכוחות אשר מתחלפים לסירוגין בין אביב וסתיו. גם באדם קיים ריתמוס; בעודו שקוע בשינה, עברו זהו לגמרי אביב – הגוף הפיסי והגוף האתרי נובטים ומלבלבים; בהיותו ער, כוחות הגוף הפיסי והגוף האתרי נהדפים ומכוסים ומתחילה תפיסה-עצמית – סתיו וחורף מופיעים שם.

על-ידי כך, אנו יכולים לראות כמה שטחי יהיה לבסס את שיפוטנו אך ורק על השוואות חיצוניות. התבוננות חיצונית יכולה להסתיים בתיאור חיי-הערות של האדם כ'אביב' ו-'קיץ' ולדבר על השינה כמקבילה לחורף. אך במציאות, זה לא נכון. כאשר אנו נרדמים, הגוף האסטרלי וה'אני' מתעמעמים והחלק הפיסי-אתרי של ישותנו מתחיל לנבוט וללבלב; כוחות הגוף האתרי פעילים מאוד. זהו מצב של אביב וקיץ. אילו היינו יכולים להסתכל לאחור בגופינו הפיסי והאתרי ולראות את המתרחש כאשר הגוף האסטרלי וה'אני' עזבו אותם, אז היינו מסוגלים לתאר את הנביטה והלבלוב הללו ורגע ההתעוררות היה נראה כמו התקרבות הסתיו. אך, כמובן, דבר זה מצריך את כושר התפיסה הרוחית. בלתי-אפשרי לראות זאת בעיניים פיסיות.

עתה, הבה נדמיין לעצמנו שאנו מחפשים אחר תרופות מצמחים. לצמח **הגנציאנה** אשר נקטף באביב תהיה השפעה מרפאה על צורות מסוימות של הפרעות עיכול. אם נקטוף את הצמח באביב ואז נכין ממנו תרופה, נהיה מסוגלים לפעול על כוחות הזנה לא-תקינים.

יש להרתיח את השורשים של צמח הגנציאנה ולתת אותם כדי לווסת את כוחות ההזנה. אך, אם ניתן שורשים של צמח הגנציאנה אשר נעקרו בסתיו כאשר הצמח כמכלול מרקוב, כאשר כוחותיו יידמו לתפקודים המבוצעים על-ידי הגוף האסטרלי, לא נבצע שום ריפוי; להיפך, עלינו דווקא להגביר את אי-הסדירות בתהליך העיכול. אין זה מספיק לדעת שצמח מסוים כלשהו הינו תרופה למחלה זו או אחרת; מוכרחים אנו גם לדעת מתי יש לקטוף את הצמח כדי שהוא יפעל כתרופה.

לכן, עלינו לבחון את ההוויה וההתהוות בכללותן של הטבע, אם ברצוננו להכין תרופות יעילות מצמחים ולפתח ריפוי הגיוני. עלינו גם לדעת שבהכנת התכשירים שלנו אין זה אותו דבר לקטוף צמחים בסתיו כמו לקטוף ולתת אותם באביב. כאשר אנו מכינים תרופות, אנו מוכרחים ללמוד גם לדעת מה משמעות הדבר אם נקטוף את צמח הגנציאנה, למשל, בשבועות הראשונים של חודש מאי; כי, מה שהאדם נושא בקרבו במהלכן של עשרים וארבע שעות, כלומר אביב-קיץ-סתיו-חורף, מתפזר בטבע על-פני שלוש מאות ושישים וחמישה ימים. התהליך אשר מתחולל בישות האנושית בפרק זמן של עשרים וארבע שעות, זקוק לשלוש מאות ושישים וחמישה ימים בטבע.

בכך, אתם רואים במה הדברים כרוכים כאשר אנו מדברים על יישום עקרונות אנתרופוסופיים בריפוי. בימים אלו, יש לנו מדע ריפוי שימושי מאוד וכפי שאמרתי שוב ושוב, מה שיש לאנתרופוסופיה לתת ביחס לאמנות הריפוי, מוכרח, לבטח, לא לעמוד בסתירה מול מה שנותנת הרפואה המוכרת של ימינו. תרופה אנתרופוסופית תעמוד איתנה על יסודות המדע הרפואי המודרני בה במידה שיסודות אלו מוצדקים. אך, יש להוסיף עוד משהו, כלומר תובנה רוחנית על ישותו של האדם.

חישבו שוב על מה שאמרתי בהרצאות הללו על מערכת העצבים-והחושים אשר חדורה על-ידי כל ארבעת האיברים – הגוף הפיסי, הגוף האתרי, הגוף האסטרלי וה'אני'. גם המערכת המטבולית-והגפיים חדורה על-ידי כל ארבעת האיברים. אך, כל מערכת חדורה על-ידי האיברים האחרים בדרך שונה. במערכת המטבולית-והגפיים, מבנה-ה'אני' מתפקד בפעילות הרצון. כל דבר אשר גורם לאדם ולאורגניזם שלו כולו לנוע, כלול במערכת המטבולית-והגפיים; כל דבר אשר משאיר אותו במנוחה וממלא אותו בהתנסויות פנימיות, מושגים, מחשבות ורגשות, כלול במערכת העצבים-והחושים. כאן, מוצג הבדל יסודי. במערכת העצבים-והחושים, הגוף הפיסי והגוף האתרי הינם בעלי חשיבות גדולה יותר מאשר המבנים של הגוף האסטרלי וה'אני', בעוד שבמערכת המטבולית-והגפיים, האיברים העילאיים יותר הם החיוניים. לכן, אם ה'אני' והגוף האסטרלי פועלים חזק מדי בעצבים ובחושים, יופיע משהו שהמערכת האחרונה הזאת מניעה אל תוך האיברים האחרים של ישות האדם.

דגש-יתר על המבנים של ה'אני' והגוף האסטרלי בתוך העצבים-והחושים, מניע איכשהו את המערכת האחרונה הזאת או מערכת אחרת אל תוך המערכת המטבולית-והגפיים. קיימות דרכים שונות שבהן זה יכול להתרחש; את התוצאה אפשר לתאר – במובן כללי מאוד – כ-'נפיהויות'. אנו לומדים להבין את טבען של

הנפיחויות הללו כאשר אנו נוכחים לדעת שבגלל פעילות-יתר של ה'אני' או הגוף האסטרלי, המערכת המטבולית-והגפיים נדחפת אל תוך יתר האורגניזם.

ועתה, שימו לב למצב הנגדי: ה'אני' והגוף האסטרלי נסוגים מהמערכת המטבולית-והגפיים; המבנה הפיסי והמבנה האתרי נעשים חזקים מדי – הם קורנים אל תוך מערכת העצבים-והחושים ומציפים אותה עם אותם תהליכים המשתייכים כהלכה למערכת המטבולית-והגפיים; התוצאה היא מצב דלקתי. עתה, אנו יכולים להבין שמצבים של נפיחויות ושל דלקות מציגים ניגוד קוטבי מסוים ביניהם. אז, אם נדע כיצד להדוף חזרה את מערכת העצבים-והחושים כאשר היא מתחילה להיות פעילה היכן-שהוא במערכת המטבולית-והגפיים, נגיע לאמצעי אפשרי של ריפוי.

עתה, מקרה אחד שבו מערכת העצבים-והחושים פועלת עם תוצאות איומות באזור מסוים במערכת המטבולית-והגפיים, הוא קרצינומה. כאן, ישנה עדות לכך שמערכת העצבים-והחושים נכנסה אל תוך המבנה המטבולי-והגפיים ושם היא נעשית פעילה. בהרצאה 2, דיברתי על נטייה לעיצוב איבר חושי אשר יכול לצמוח במקום שגוי בתוך המערכת המטבולית-והגפיים. האוזן, עם היווצרותה במקום הנכון, היא רגילה; אך, אם נטייה לעיצוב של אוזן או נטייה לעצב איבר חושי אחר כלשהו – אפילו בדרגה קלה ביותר – מתרחשת במקום שגוי, אז יהיה עלינו להתמודד עם גידול ממאיר מסוג קרצינומה. אנו מוכרחים לפעול נגד נטייה זו של האורגניזם האנושי, אך נחוצה כאן הבנה עמוקה מאוד של האבולוציה כולה של העולם והאדם.

אם תחקרו ספרות אנתרופוסופית, תגלו שהיא מספקת תורה על קוסמולוגיה שהינה שונה למדי מזו אשר ניתנת על-ידי המדע המטריאליסטי. תגלו שמופיע ציון לכך שלבריאת האדמה שלנו קדמה בריאה אחרת שבה האדם עדיין לא היה קיים בצורתו הנוכחית, אך עדיין היה, במובנים מסוימים, עילאי יותר מבחינה רוחית מאשר ממלכת בעלי-החיים. החושים של האדם, כפי שאנו מכירים אותם, לא היו קיימים. הם הופיעו במצב המושלם שלהם רק במהלך השלב האבולוציוני אדמה. כנטיות, הם היו קיימים שם לפני זמן רב, אך בצורתם הסופית, כפי שהם כיום, חזורים על-ידי מבנה-ה'אני', הם התהוו רק עם התהוות האדמה. ה'אני' האנושי 'צמח', כביכול, אל תוך העיניים, האוזניים והחושים האחרים במהלכה של תקופה זו. לפיכך, אם מבנה-ה'אני' נעשה פעיל יתר על המידה, חוש לא רק מעצב באורגניזם בדרך רגילה, אלא ישנה נטייה כללית רבה מדי ליצירת חושים. זה מסתיים בקרצינומה. אם כן, מה עלינו לעשות כדי לגלות תרופה למחלה זו? עלינו לחזור לאחור למצבים מוקדמים יותר של התפתחות האדמה ולחפש אחר משהו שהינו שריד אחרון, ירושה, מתקופות אבולוציוניות קדומות יותר. אנו מוצאים שריד כזה בצמחים שהינם טפיליים – כמו

צמח הדבקון;¹³ צורות אשר צומחות כפי שדבקונים צומחים על עצים – כאשר הם לא הגיעו לנקודה של היות מסוגלים להשריש באדמה לכשעצמה, אך מוכרחים להזין את עצמם בהתבסס על מה שחי. מדוע עליהם לעשות זאת? כי, הם למעשה התפתחו לפני שאדמתנו קיבלה את צורתה המוצקה והמינרלית. בצמח הדבקון, יש לנו בימינו משהו שלא היה יכול להיות צורת-אדמה טהורה; היה עליו להשתרש על צמח בעל אופי שונה – מפני שממלכת המינרלים הייתה הממלכה האחרונה אשר התפתחה על האדמה. במהותו של צמח הדבקון, יש לנו משהו שאם מכינים אותו בדרך הנכונה, יש לו השפעה מועילה על קרצינומה והוא פועל בכיוון של דחיפת העיצוב של איבר חושי אשר הוזז ממקומו אל מחוץ לאורגניזם האנושי.

אם נחזור אל תוך הטבע, יתאפשר לנו להתמודד עם אותם דברים שבהופיעם בצורה של איזושהי מחלה, נשרו מן האבולוציה הרגילה שלהם. האדם הינו יותר מדי 'אדמה' כאשר הוא מפתח גידול סרטני; הוא מעורר בתוך ישותו את כוחות-האדמה בעוצמה רבה מדי. עלינו ללחום נגד כוחות-אדמה מופרזים אלו עם משהו שהינו תוצאה של מצב אבולוציוני, כאשר ממלכת המינרלים והאדמה הנוכחית עדיין לא היו בקיום. לכן, בעבודתנו על בסיס המחקר האנתרופוסופי, אנו מכינים תכשיר מיוחד מצמח הדבקון.

עתה, הצבתי בפניכם פרטים קצרים מסוימים. יכולתי להוסיף עוד רבים, כי כבר גילינו והפקנו תרופות ספורות. הרשו לי להזכיר, למשל, את הדברים הבאים. אם המערכת המטבולית קורנת אל תוך ההיקף הקיצוני של מבנה-החושים, נוצרת צורה מסוימת של מחלה – קדחת-השחת. וכאן יש לנו את ההיפך של מה שתיארתי לכם זה עתה. כאשר מערכת העצבים-והחושים מחליקה מטה, כביכול, אל תוך המערכת המטבולית-והגפיים, נוצרות נפיחויות. לעומת זאת, אם המערכת המטבולית-והגפיים נכנסת אל תוך תחום העצבים-והחושים, נקבל התגלויות כמו אלו אשר קיימות, למשל, בקדחת-השחת. במקרה זה, מדובר בשיתוק אותם תהליכים צנטריפוגליים שבהם המערכת המטבולית-והגפיים נהדפת בצורה חזקה מדי לכיוון היקף האורגניזם, על-ידי נתינת משהו אשר יעורר חזרה את הכוחות האתריים. אנו מנסים לעשות זאת עם תכשיר (Gencydo) אשר עשוי מפירות המכוסים בקליפה; לכוחות הקשורים ליצירת קליפה זו, יש השפעה של הדחת הכוחות האתריים במטבוליזם. הכוחות הצנטריפוגליים הפעילים במידה מופרזת, אשר גורמים לקדחת-השחת, נלחמים בכוחות צנטריפטליים חזקים. אפשר לקלוט באופן ברור למדי הן את התהליכים הפתולוגיים והן את התהליכים התרפויטיים. ואכן, אנו מגלים שהתוצאות הטובות ביותר מושגות עם התרופות שלנו דווקא באותם מקרים שהינם העמידים ביותר בתקופה זו. מקרים של הטיפול בקדחת-השחת מראים שהושגו תוצאות מצוינות.

וכך, יכולתי למסור לכם פרטים רבים כדי להראות שהתובנה על טבע האדם, אשר נרכשת על-ידי מחקר אנתרופוסופי, בונה גשר בין פתולוגיה וריפוי. כי, כיצד פועלים האורגניזמים של ה'אני' ושל הגוף

¹³ Mistletoe , Viscum

האסטרלי במקרה האחרון? הם הורסים. ובגלל תהליך הרסני זה, אנו ישויות של נפש-ורוח. כאשר משהו מתפרק, מתרחשת פעילות רעילה לחלוטין אשר הורסת את האיברים. אם איבר נעשה חסר-שליטה או נמצא במצב של היפרטרופיה, הרי שמוכרחים אנו לפרקו. פעילות הפירוק משתייכת לגוף האסטרלי ול'אני'. רעלים בצורה חיצונית – אשר יכולים להיות או מתכות רעילות או צמחים רעילים – יכולים להיות קשורים, בהשפעתם על האורגניזם האנושי, לגוף האסטרלי ול'אני'. עלינו להבין באיזו מידה תהליך רעיל מתרחש באורגניזם האנושי בה במידה שה'אני' והגוף האסטרלי נמצאים בפעולה. קיימת התאמה בין כוחות הנביטה והצמיחה של הצמחים – שאנו אוכלים בלי שייגרם לנו נזק – ובין הכוחות הפיסיים והאתריים בישות האנושית; ומוכרחים אנו ללמוד לזהות את ההתאמה בין פעילות ה'אני' והגוף האסטרלי על האורגניזם האנושי ובין פעילות הכוחות והחומרים של אותם צמחים שאיננו יכולים לאוכלם מפני שהם מזיקים, אך יכולים לפעול כתרופות, כי הם דומים לתהליכים ההרסניים הרגילים באדם.

כך, אנו לומדים לחלק את הטבע כולו. ראשית, לאותן צורות-חיים אשר דומות לגוף הפיסי ולגוף האתרי שלנו ואותן אנו אוכלים כדי לצמוח ולהתפתח; ושנית, ליסודות ההרסניים, כלומר הכוחות הרעילים אשר דומים לפעילות הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני'. כדי להבין את ארבעת האיברים של ישות האדם במובן זה, עלינו להתייחס לקוטביות בין החומרים המזינים והחומרים הרעילים באופן שונה למדי. מחקר המחלות יהיה אז המשך של מחקר הטבע. עם תובנה על בריאות וחולי – תובנה רוחית – תפיסתנו כולה של הטבע תועשר לאין שיעור. אך, ישנו תנאי אחד אשר נילוה למחקר כזה. בעידן הנוכחי שלנו, בני-אדם מעדיפים להירתם לאיזשהו מחקר מסוים, כאשר האובייקט המדובר עדיין דומם. הם רוצים להביא את האובייקט הזה רחוק ככל האפשר למצב של מנוחה מוחלטת כך שיעמוד לרשותם פרק הזמן הארוך ביותר להתבוננות בו. לעומת זאת, האנתרופוסופיה מעדיפה שכל מה שנחקר צריך להיות כמה שיותר במצב של תנועה; הכול מוכרח להיות נייד וחי, נתון להתבוננות בנוכחות הרוח, כי רק כך שאנו מתקרבים לחיים ולממשות. לזה מוכרחים אנו להוסיף דבר נוסף וזהו האומץ לרפא. אומץ זה נחוץ באותה מידה כמו הידיעה הממשית של הדרך שבה יש לרפא; היא אינה מעורפלת והיא אינה אופטימיות דמיונית, אלא תחושת ודאות אשר גורמת לנו לחוש בכל מקרה של מחלה: "יש לי תובנה על מחלה זו ואנסה לרפאה." דברים גדולים נובעים מזה. אך, כדי לרכוש את הודאות הזאת, נחוץ מעל לכול, שיהיה האומץ להצליח באמצעות הבנת ישות האדם והטבע. לכן, סוג התרופות שאנו מקבלים, יכול לנבוע אך ורק מקשר חי עם הרפואה.

קרוב לגיתאנום, היכן שאנו שואפים לידיעה אנתרופוסופית אשר תספק את נפשות בני-האדם, קיים מרכז אשר מוקדש לריפוי – קרוב למרכז מיסטריות, מרכז תרפויטי, בגלל שידיעה מקיפה של הקשר בין הישות האנושית והעולם מוכרחה לכלול לא רק הבנה של תהליכי ריפוי, אלא גם של תהליכי חולי. תובנה עמוקה על הקוסמוס אפשרית רק כאשר אנו מסוגלים לסקור לא רק את הנטיות אשר מובילות למחלה, אלא במידה שווה את אלו אשר מובילות לבריאות.

אם הכוחות באורגניזם הקשורים לצמיחה לא היו עצורים ללא הרף, ישות הנפש-והרוח של האדם לעולם לא הייתה יכולה לתפקד. ההתגלויות שבמצב רגיל של המין האנושי הופכות למחלות, לנסיגה בהתפתחות, אכן מוכרחות להתקיים כדי שהאדם יוכל להיות ישות-חשיבה. אילו האדם לא היה יכול להיות חולה, הרי שהוא לא היה יכול להיות ישות רוחית. אם התפקודים של חשיבה, רגש ורצון, מתגלים בצורה לא-רגילה, האדם נעשה חולה. הכבד והכליות מוכרחים לבצע את אותם תהליכים אשר מעוררים את החשיבה, הרגש והרצון; אך, התהליכים הללו, בהופיעם בצורה מוגזמת, מובילים למחלות. העובדה שהאדם יכול להיות חולה, מאפשרת לו להיות ישות אשר יכולה לחשוב, להרגיש ולרצות.

כפי שהצגתי, מדע האנתרופוסופיה יכול להעשיר את מדע הריפוי עם ידיעה רוחית; אך, הוא גם יכול לעשות זאת מפני שהוא ממלא את הרופא במסירות ובנכונות להקרבה-עצמית. האנתרופוסופיה לא רק מעמיקה את החשיבה שלנו, האינטלקטואליות שלנו, אלא גם את הרגש שלנו – אכן, הטבע שלנו כולו. התשובה לשאלה: מה יכולה אמנות הריפוי לרכוש באמצעות מדע הרוח? היא התשובה הבאה: הרופא, כמרפא, יכול להיות אדם שלם, לא רק אחד החושב עם ראשו על מקרה של מחלה, אלא אחד שיש לו הבנה פנימית של מצב המחלה, בודעו שהריפוי הוא שליחות אצילית. הרופא ימצא למקצועו את המקום הנכון בסדר החברתי כאשר הוא יקלוט שמחלה היא הצד הצללי של התפתחות רוחית. כדי להבין את הצללית, עליו להתבונן גם באור – בטבע ובהוויה של התהליכים הרוחיים עצמם. אם הרופא ילמד להתבונן כך בתהליכים רוחיים כדי לראות את האור אשר פועל בישותו של האדם, הוא יהיה מסוגל לשפוט את הצללית. בכל מקום שבו יש אור, מוכרחה להיות צללית; בכל מקום שישנה התפתחות רוחית, מוכרחות להיות התגלויות של מחלות כצורות-צלליות שלה. יכול לשלוט בהן רק מי שיכול להתבונן באמת באור.

אלו הדברים שהאנתרופוסופיה יכולה למסור לרופא ולאמנות הריפוי.

*

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>